ait, nonnihil injuriæ irrogari sacramento, & si uterque contrahens frequenter amentiam pateretur, forsan esse mortale. Limitat *Sotus*, nisi per alias conjunctas personas prolis educationi satis consuleretur. Sed *Petro de Ledesma* non videtur hæc limitatio ita certa, eo quod educatio illa munus est parentum. Mihi vero placet moderatio Soti, nam ex causa justa id munus alii committi potest, qualem esse parentum amentiam, nemo dubitabit; & si dicas: Abstineant a matrimonio contrahendo: durum est ipsos ad vitam continentem astringere, & maximeme si gravibus carnis stimulis tempore fanæ mentis urgeantur.

19 Ex dictis infertur, quid de ebrio dicendum sit? is enim si ebrietatis tempore contrahat matrimonium, aut sponsalia, nihil facit: quia consensu libero, & debita deliberatione caret. Sic *Henr. c. Dilectus, de sponsi. n.4. D. Ant. 3. p. t. 1. c. 19. ante §. 1. Covar. 4. decr. 2. p. c. 2. n. 9. Greg. Lop. l. 6. t. 2. p. 4. verb. Et que fuese*: quod a nemine negatur, si intelligatur, prout *D. Anton. Covar. & Greg. Lop.* intelligunt, quando ita ebrius est, ut rationis usu orbatus sit.

20 Non immerito tamen dubitabis, quid dicendum sit, si ebrius, & demens tempore fanæ mentis voluntatem habuerunt contrahendi sponsalia, aut matrimonium, eamque tempore ebrietatis, aut dementiæ exequantur. Posset enim aliquis existimare valida esse: quia baptismus eo tempore collatus, validus esset propter voluntatem præcedentem. Et fortius urget, quia non deficit deliberatio requisita ad peccatum mortale: homicidium enim tunc commissum si tempore, quo sui compotes erant, præsumum esset, culpa lethalis esset. Dicendum tamen est non sufficere eam voluntatem, nec est simile de baptismo, nam in matr. & sponsalibus ipsi contrahentes sunt ministri, & actus ministri necessario debet esse humanus: sicut si aliquis sui compos audivit confessionem, & factus insanus absolveret, nulla esset absolutio: & similiter si tunc baptizaret, quamvis ante id in animo haberet, irritus esset Baptismus. Non obstat etiam mala prævisa imputari tunc ad culpam, tum quia bonum ex integra causa, malum autem ex singulari defectu, teste *D. Dionysio c. 4. de div. nom.* Unde cum sponsalia, & matrim. sint quoddam bonum, exigunt plenam libertatem, at peccatum cum malum sit, satis est in sua causa sit volitum: tum præcipue, quod cum homo teneatur vitare homicidia, & alia peccata, eo ipso, quod sciens se in ebrietate illa admittere, & cum possit, non curat ea vitare, indirecte, & virtute ea vult: at cum non teneatur vitare sponsalia, & matrimonium, non censetur voluntas virtualis circa illa. Sic *Ledesm. 2. p. 4. qu. 60. art. 3. Veracruz 1. p. spec. ar. 41. concl. 5. Petr. de Ledesf. de matr. q. 58. art. 3. dub. 1. Matienzo lib. 5. recop. t. 1. de rubr. gloss. n. 208.*

21 Hinc infertur, ad sponsalia & matrimonium non sufficere voluntatem virtualem. Sic *Angles* in quodam simili docet *floribus 2. p. q. 1. de voto, a. 1. diffic. 3. concl. 4.* ubi ait votum emissum ex simili deliberatione irritum esse: ac proinde idem diceret in sponsalibus, eadem enim deliberatio ad utrumque desideratur, ut dixi in hac disp. n. 5. & probat, quia si is, qui sciret, dum ebrius est, multa se emittere vota, & libere inebriaretur, haberet virtualem deliberationem vovendi, & tamen vota essent nulla, sicut si sciret se perpetrare homicidium & inebriari vellet, virtute eligeret ea homicidia. Sed dicendum est sufficere virtualem voluntatem, qua sponsalia sunt volita in se, unde dispar est ratio de homicidio volito ab ebrio, quia tantum est volitum in sua causa prævisa, & quia (ut dixi n. præced.) homicidium tunc admissum censetur virtute volitum, non autem sponsalia, vel vota tunc emissa. Et ideo *Navar. sum. Latina, & Hispan. c. 12. n. 27. Lud. Lop. 1. par. instr. c. 43. paulo post princip. Arug. 2. 2. q. 88. a. 1. fol. 966.* merito docent ad voti valorem sufficere voluntatem, & de liberationem virtualem, qua in se ipso volitum est: quare idem dicerent in sponsalibus, & probatur: quis enim diceret, quod is, qui deliberate cœpit exequi eas cæremonias, quæ præcedere solent matrimonium, aut professionem, non sit vere professus: aut legitimo matrimonio conjunctus, ex eo, quod tempore professionis, aut matrim. non habeat deliberationem, propter animi perturbationem, vel attentionem ad alia? sicut si simili voluntate factus sacrum accedat vere consecrabit ex voluntate virtuali, quamvis consecrationis tempore ad alia divagatus non attendat.

22 Tandem egregium dubium se offert, utrum quisquam in omnibus fere rebus possit esse rationis particeps, in una vero, aut altera ejusdem expers, atque ita capax sit contractus quoslibet, & matrimonium celebrandi, sacramenta percipendi, & peccata confitendi? Videtur enim id fieri minime posse; nam omnis nostra cognitio initium sumit a sensibus, authore Philosopho nihil enim in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, ergo vitiata sensuum principe imaginativa, intellectus non poterit recte ratiocinari, quod ad libertatem desideratur. Et confirm. ex doctrina *D. Th. 2. sent. d. 25. q. 1. ar. 2. ad 7.* ubi dicit usum liberi arbitrii impediri per accidens, quia ad id usus rationis exigitur, & ad rationis usum imaginativa virtus, quæ per organi læsionem impeditur: ergo cum in quocum que demente necessario saltem virtus imaginativa læsa esse debeat, impedietur usus rationis & liberi arbitrii. 2. Probatur; quia omnis potentia eodem modo respicit omnia sua objecta, ut visus omnes colores, & si circa unum objectum vitietur, eodem vitio quoad reliqua laborabit: ergo si ex imaginativæ lesione intellectus quoad aliquod objectum deficit, perperam ratiocinando, deficiet quoad reliqua, & ita, vel in omnibus, vel in una re deliberabit. Tandem, quia alias daretur eundem hominem capacem esse merendi in una materia, & non in aliis. Quare *Victoria relectione de quid teneatur homo veniens ad rationis usum, n. 19.* tamquam probabilius fustinet non posse aliquem usum rationis habere in una materia, & non in aliis, dicitque maniacos, & phreneticos habere rationis usum circa omnem materiam, errare tamen circa aliquam, quasi naturaliter, & invincibiliter.

His tamen minime obstantibus credo verius esse inveniri sæpe delirantes in aliqua speciali materia, ac proinde in illa rationis, liberi arbitrii, meriti, atque demeriti expertes, sed naturaliter brutorum instar imaginatione duci: in aliis vero uti, & libere operari, capacesque esse merendi, & demerendi, ac tubinde posse fateri, alia sacramenta recipere, sponsalia, ac matrimonium celebrare. Cognoscemus autem hunc rationis usum in deliberantibus in aliqua materia, ex præsenti statu facti ex aliquibus interrogationibus, & perspecto an norint discernere inter bonum & malum: id enim indicium est mentis constantiæ, quod est bene se habere ad ea, quæ offeruntur, ut pulchre *Hippocr. l. 2. Aphoris. aphor. 33.* Probat etiam *l. Hi qui 12. in fi. ff. de tutor. & curat.* ibi, *non est novum quosdam, & si mentis juæ videbuntur ex sermonib. compotes esse*, ubi *Glos. v. Ex sermonib.* ait ex sermonibus alicujus convinci sit fanæ mentis, necne. Prob. hæc sent. tripliciter. 1. auctoritate, deinceps experientiis, demum ratione. Prob. ergo 1. auctoritate *Avicenna l. 3. fen. 1. tract. 1. 3. c. 2. in medio*, ubi hæc ait, *nos vero dicimus, quod quando apostema fit in parte anteriori, corrumpit imaginationem, cum ergo est illud, incipiunt colligere pilios ex vestibus: quod si sit in medio, corrumpit cogitationem, & turbatur in eo, quod agit*: ecce qualiter concedit imaginativæ læsionem, & consequenter phrenesim, manente cogitatione, seu ratione illæsa. Idem docent *Gal. l. 4. de loc. male affectis, c. 1. & c. 4. & l. de sympto. differentiis c. 3. Leon. Fusch* auctor alioquin reprobas *l. 1. de medendis morbis c. 29. statim in princ. Donat. Ant. l. de medendis hum. corp. malis c. 6.* ubi omnes hi docent esse phreneticos qui ratione manente illæsa, imaginatione depravata moventur, idem docet *Aetius tetrabilis 2. ser. 2. c. 2. initi.* ubi hæc dicit *aut enim imaginativæ facultas solum læsa est, servatur autem ipsi ratiocinativa, & memoria; aut ratiocinativa solum læsa est, servatur autem imaginativa & memoria: aut etiam imaginativa læsa est, servatur autem memoria: Quib. igit. imaginatio læsa est, ii judicant quidem recte, imaginantur aperversa: quib. vero ratio solum læsa est, imaginantur quidem recte judicant autem non recte: quib. autem memoria læsa est, nullius antea factorum meminerunt, imo neque omnino recte imaginantur, neque judicant.* Et ex Theologis, *Victoria relectione ad quid teneatur homo veniens ad usum rationis, n. 19.* fustinet tamquam probabile posse aliquos habere usum rationis in una materia, & non in aliis. Et multi Theologi doctissimi e nostra Soc. Jesu, quos de hac re consului; sunt nostræ sententiæ. 2. Prob. experientiis, quibus tota philosophia naturalis, ex cujus principiis quæstio hæc decidenda est, innititur, auctor est *Aristot. 1. Met. c. 1.* Prima ergo experientia est, quam refert *Galen.* de Theophilo medico ægrotante *lib. de symptomatum differ. c. 3.* is enim cum alioquin prudenter se gereret, & differeret, atque eos, qui aderant exacte cognosceret, tibicines tamen quoidam arbitrabatur esse in angulo cubiculi, seque illos videre putabat, & assidue clamans jubebat eos expelli, & quando convaluit, perfecte recitabat omnia verba, & gesta eorum, qui ipsum inviserant. Ecce qualiter imaginatione læsa, phrenesique occupata permanebat in rebus gerendis prudentia, & discursus ad differendum, & omnium exacta cognitio, quæ omnia usus rationis manifesta indicia sunt. 2 experientia est, quam de semetipso refert *idem Galen. lib. 4. de locis male affectis, c. 1.* cum enim ardenti febre laboraret, & festucas atri coloris eminere, & floccos similiter in vestibus esse putabat, quos auferre tentans, nihil que sub digitis eductam inveniens, accuratius, vehementiusque id efficere conabatur, audiens tamen amicos, qui tunc aderant, dicentes: Videtis hunc floccos evellere, & festucas colligere? statim intellexit, & cum sic animo constaret, ut rationalis in eos facultas non vacillaret, recte (inquit) dicitis o amici, proinde, ne phrenesis me arripiat, auxilio estote. Ex quibus manifesto constat neque in Theophilo, neque in Galeno rationem læsam esse, sed solam imaginationem; utramque experientiam refert *Idem Leon. Fuschius l. 1. de med. morbis c. 20.* statim in principio, ad hoc idem comprobandum. 3. experientia est, cujus ego sum testis oculatus his proxime diebus novi pastorem quemdam, qui de Trinitatis, & Incarnationis mysterio interrogatus necessariam pro captu rationem reddebat, peccataque frequenter confitebatur, sensu etiam, & ratione præditus erat ad oves ducendas, ac pascendas, & de stipendio suis operis debito, pacifcendum, & denique in omnibus ratione ducebatur, si hoc unum excipias, quod vehementer angebatur, ne ad habitum monachalem induendum cogeretur: precabatur autem, & enixe contendebat, ut chirographo aliquo sibi dato tutus redderetur, fore ut nullo tempore ad id compelleretur: illoque sibi tradito mirum in modum lætabatur. Choreas ducebat, & quæcuid sibi injungebatur, libentissime executioni mandabat: quod evidens signum est solam imaginativam, quoad eam materiam, læsam esse. Tandem probatur ratione, supposito tripici principio apud philosophos certos. I. est, delirii causa est humor, aut pavor ferventissimus in cerebri substantiam, in ejusque ventriculos effusus, cujus impulsu mens in falsa quædam, & fictitia traducitur. Quod inter alios bene explicat *Fernelius l. 6. de part. morbis c. 2.* II. principium est, maximam esse imaginativæ facultatis virtutem ad alterandum corpus, excitandosque humores: cujus effectus mira aliqua refert *Abul. c. 30. Gen. q. 9. fi.*, ex D. Jeronymo, unde ex hujus facultatis virtute delirium potest provenire, experientia ipsa teste: vidimus enim non paucos ex vehementi aliqua imaginatione delirasse. III. principium est, effectus, qui ex imaginativa proficiscuntur, sunt in duplici differentia; quidam ita ab imaginativa procedunt, ut postea permaneant, eo quod alias causas conservantes habeant: alii vero pendent ab actu imaginativæ in fieri, & conservari, quia carent aliis causis, a quibus conserventur: ut humor melancholicus ex rei tristis imaginatione consurgens manet cessante actu imaginativæ, alteratio autem ex rei turpis meditatione, ea finita cessat. Idem cernimus in delirio, aliud enim est, quod perpetuo durat, eo quod idem humor calidissimus tenaciter occupat cerebri partes, habetque sufficientes sui conservationis causas: aliud vero est, quod brevi finitur, eo quod vapor, ex quo provenit, debilior sit. His ergo suppositis probatur nostra sent. sic, delirium provenire potest ex vehementi aliqua imaginatione, ita ut, pro illa dependeat in fieri, & conservari, ergo contingere potest aliquem hominem dum considerar aliquod objectum, delirare, licet dum aliqua percipit non deliret, sed deliberatione utatur. Nec obstat principium, quod urget oppositum sentientes, nimirum libertatem indivisibilem esse, nec percipi posse, qua ratione circa aliqua objecta integra perseveret, circa alia vero omnino lædatur. Hi enim si universim loquantur, certum est falsum illos assumere. In primis enim actus primo primi in nobis sunt necessarii, actus vero secundi sunt liberi, sive sint circa diversa objecta, sive circa idem; deinde in Christo Domino reperti sunt aliqui actus voluntatis omnino necessarii, hujusmodi erat amor Dei procedens ex visione beatifica, & alii perfecte liberi, ut obedientiæ, quos omnes fubuit: imo circa idemmet objectum habuit actus & necessarios, & liberos: nam actus amoris Dei, qui necessario sequebatur ex visione beata, necessarius erat: qui vero ex scientia infusa, liber. Ut docent *Duran. 3. d. 18. q. 2. Palud. ibi qu. 2. ar. 2. Capreolus 1. d. 1. q. 3. circa fin. ad arg. cont. 4. conc. Ferrara l. 3. contgentes c. 62. ad fin. Soto l. 3. de nat. & grat. c. 7.* quinimo circa idem omnino objectum, ut circa proximum cognitum per eamdem visionem beatam, in Christo, & beatis est duplex actus amoris, alter necessarius, alter vero liber: ut tenet *Suarez 3. p. q. 19. a. 3. disp. 39. sect. 2. in 3. sent.* Nulli ergo mirum esse debet, si asseramus in aliquo homine posse dari actus necessarios, & liberos circa objecta diversa, & cognita mediis cognitionibus valde diversis, eujusmodi sunt cognitio elicita media specie aliquo humore vitiata, & cognitio alterius objecti elicita media alia specie illæsa, & perfecta.

24 Ad 1. arg. & confir. fateor discursum circa illud objectum ab imaginativa vitiata repræsentatum errare, at circa alia, erga que imaginativa illæsa est, non errat. Ad 2. Quamvis ex ratione sua eodem modo respiciat potentia omnia objecta, si illa eodem modo se habeant, ceterum per accidens provenire potest, ut aliter verterur circa illud objectum, ac circa alia: ut explicatum est. Ad 3. Admitto quod infert, id tamen non est inconveniens, ut explicui.

DISPUTATIO IX.

An sufficiat ad sponsalia promissio externa ficta, qua uterque, vel alteruter contrahens, caret animo vere promittendi, aut se obligandi, saltem si juramento stabiliatur: vel quando de promissione, aut de intentione se obligandi, est dubium?

SUMMARIUM.

Quotupliciter contingat non habere animum se obligandi. n. 1. Quæ certa sit, & quot in dubium vertantur. 2.
Quando deficit animus promittendi, an sit culpa lethalis, & obliget. n. 3. & ibi, an sufficiat, ut hic ficte consentiens posflea consentiat interne.
Quid quando animus promittendi, non tamen se obligandi. 1. opinio, esse sponsalia, & esse votum simili intentione emissum. 4. Opinio verior, nec esse sponsalia, nec votum 5.
Quid si velit se obligare ad solum veniale, vel ad pœnam in sponsalibus, & voto. 6.
Solvuntur argumenta; & explicantur l. 1. §. 1. ff. Si usufruct. pet. & illud brocardicum, Qui vult antecedens, vult & consequens. 7.
Post n. 7. invenies alia summaria.

1 Dupliciter contingere potest non habere animum se obligandi. 1. positive, ut si promittens actum positivum habeat, quo obligari nolit. 2. negative: ut si nec habeat voluntatem se obligandi, nec contrariam. Et hoc rursus bifariam evenit. 1. quando explicite eam voluntatem se obligandi non habuit, implicite tamen, & virtute id voluit: Ut quando quis est conscius naturæ promissionis, & obligationis ex illa consurgentis, nec habuit intentionem contrariam. 2. modo, quando nec implicite, nec explicite, habuit intentionem se obligandi, nec etiam contrariam: ut si promittens ignarus sit naturæ promissionis, & obligationis, qua ligat.

2 Certum igitur est, si promittentes animum se obligandi habeant, non tamen implendi, esse vera sponsalia, obligareque: quia pessima non implendi intentio rem promissam non eximit ab obligatione, quæ ex ipsa promissione animo se obligandi emissa, naturaliter consurgit. Similiter est certum, si promittens se habuit negative primo modo dicto, qua explicite non habuit animum se obligandi, habuit tamen implicite, & virtute, eo quod dum promisit, conscius erat promissionis naturæ, licet hujus non meminerit, tunc manere obligatum. Quia ex voto naturaliter manet obligatio, & ex quacumque promissione: quare intendens promittere, nec apponens explicite intentionem contrariam, censetur intendere se obligare. Qui enim vult antecedens, censetur velle consequens, quod ex illo naturaliter infertur *l. 1. §. 1. ff. si usufr. petatur.* Et ita in omni promissione tenet *Fortun. c. 1. de pact. n. 30.* & in alio simili, nempe in voto, (utraque enim obligatio ex promittentis spontanea voluntate oritur) docent *Aragon. 2. 2. qu. 88. a. 1. f. 96. col. 2. Manuel. 2. tom. sum. c. 82. n. 7.* & nullum reperi in hoc discrepantem. Quare tunc erunt vera sponsalia. Idem dicendum est, quando tempore, quo fides data est, adfuit vera se obligandi intentio, quamvis statim fide data promittens haberet animum se non obligandi. Quia jam obligatio ex promissione orta fuerat. Item certum est, quando promittens habuit se negative secundo modo, quia nec explicite, nec implicite habuit voluntatem se obligandi, nec contrariam: ut quia naturam promissionis, & obligationem ex ea consurgere prorsus ignorabat, vel existimabat non obligare, nec manere obligatum. Quia obligatio promissionis consurgit ex spontanea promittentis voluntate, fed in hoc casu omnino involuntaria est, ut cum nihil magis voluntari sit contrarium, quam ignorantia, & error. *l. Si per errorem, ff. de jurisd. omn. judic.* Item, quia ignorantia, & error circa substantiam rei promissæ irritat obligationem, eo quod voluntatem auferat, at multo magis pertinet ad promissionis naturam virtus obligandi: ergo hujus virtutis ignorantia voluntatem, & obligationem aufert. Præterea, quia in hoc casu vere non vult promittere, cum per hanc vocem Promitto, non intelligat promissionem & obligationem oriri. Tandem, quia *l. 3. ff. de act. & oblig.* expresse traditur neminem se obligare nisi animum se obligandi habeat, & ita loquens de sponsalibus, tenet *Pet. de Ledesm. de matr. q. 43. a. 1. dub. 2.* & in voto docet *Arag. de a. 1. f. 970. col. 1. Manuel. d. c. 92. n. 8.* indeque uterque infert, ignorantes invincibiliter castitatis votum annecti ordini sacro, non teneri ex vi voti ad castitatem defectu voluntatis: licet de infante ad ordinem sacrum promoto fatentur omnes. Intelligendum tamen est, nisi ignorans promissionis naturam, velit ea intentione promittere, qua ceteri promittunt: tunc enim implicite, & virtute obligari vult. Tota igitur difficultas est, quando promittens habuit promittendi animum, & positive habuit animum se non obligandi. Et de hujusmodi promissionis fictæ obligatione bifariam disputari potest. 1. An obliget ex vi promissionis, & sponsalium. 2. An saltem obliget ratione fraudis ad refarciendam injuriam illatam. Et in priori casu est disputatio præsens, in posteriori vero disp. seq. erit sermo. Triplex igitur dubium inpræsentiarum agitandum est. 1. An promissio ficta animo promittendi facta, & expressio non se obligandi, constituat sponsalia, ex vique promissionis obliget. 2. Quid si juramento stabiliatur. 3. Quid si dubitatur de promissione, aut de animo se obligandi.

3 Dubium I. Quando promissio fit animo promittendi, non tamen se obligandi, an obliget. Et quidem si omnino promissio ficta sit ore tenus solum, quia deficit animus promittendi, manifestum est, nec esse sponsalia, nec ex vi promissionis obligare, quia vere non est promissio, sed promissionis fictio. Erit autem difficultas, an si post consentiat interne, sint vera sponsalia. De qua l. 2. disp. 32. n. 9. usque ad 13. Est tamen culpa lethalis, quia est mendacium perniciosum; in quolibet enim contractu utrimque obligatorio, qualis est sponsalium, lex justitiæ præscribit, ut uterque vere contrahat. Sic *Cajet. ver. Sponsalia, & ibi Armilla. 14. Navar. sum. c. 22. n. 27. Veracruz* dicens ab omnibus receptum esse, *3. p. Spec. a. 19. conc. 1. Barth. a Ledesf. de matr. dub. 14.* Quod tamen tripliciter limitandum censeo 1. nisi eo pacto fides daretur, ut alter facile colligere posset jocose dari, nec inde damnum aliud sequeretur. 2. nisi promissio fit ex altera tantum parte, & non mutua, nec inde detrimentum aliud redundat: quia cum tunc contractus non sit, minime est mendacium perniciosum. 3. nisi gravi necessitas urgeat ad sic ficte promittendum, ut ob vitandum magnum scandalum. Nam (ut disp. 11. n. 2. dicemus) in hoc eventu non est mortale ficte contrahere matrimonium, nedum sponsalia: & ibi disputabimus, an sit veniale: & cum ficte contrahere sponsalia sit minus grave quam fictum matrimonium, minor causa desiderabitur.

4 In eo igitur difficultas versatur, quando promissio fit animo promittendi, non tamen se obligandi, an sint vera sponsalia, & ex vi promissionis obliget. Duplex est sent. I. esse vera sponsalia, & obligare. Prob. obligatio est naturalis effectus promissionis, sicut ignis calefacere, ergo sicut posito igne, velit, nolit apponens, calefactio sequetur, ita posita promissione, animoque promittendi, statim consurget obligatio. Et confir. quia qui vult antecedens, vult necessario consequens. *l. 1. §. 1. ff. si usufr. peta* ibi, *& ideo si usufructus regeatur, necesse est tamen, ut sequatur eum aditus*, & late *Ebrardus loco a concessione antecedentis ad concessionem consequentis.* Sed obligatio consequitur promissionem: ergo, qui vult promissionem, necessario vult obligationem. 2. Quia alias esset in promittentis potestate, velle se ad mortale, vel veniale astringere. 3. Quia dans formam subinde dat consequentia formam, ergo apponens promissionem, subinde apponit obligationem, quæ ipsam

consequitur. Et ita in sponsalibus docet *Petr. de Ledes. de matr. q.43. a.1. dub. 2.* & in alio simili, nempe in voto docet *Soto l.7. de just. q.1. a.2. vers. Tertio eodemque medio Lud. Lop.* dicens idem docuisse *Penna 1. p. instr. c. 42. §. Secundum Sotum, & c. 43. §. Quamvis votum, Manuel 2. tom. sum. c. 99. n. 7. Arag. 2.2. q.88. art.1. f.969. §. Contraria tamen, Gutier. l. 2. qu. can. c. 22. n. 31.*

5 II. Sent. verior affirmat, nec esse sponsalia, nec ex vi promissionis obligare. Prob. ex *c. fide cond. appos.* ubi conditio contraria subsistantiæ matrimonii ipsum annullat, licet verba, & intentio esent contrahendi: ergo cum de natura promissionis, & sponsalium sit animus se obligandi, ubi contrarius animus adfuerit, nulla erunt. Et confirm. quia quamvis intentio contraria matrimonio mente retineatur, ipsum annullat: ut si animus sit ducendi uxorem ad tempus: sicut dicemus l.2. disp.29.n.11. 2. Prob. quia omnis obligatio, quæ non est ex lege, oritur ex privata hominis voluntate: ergo ubi deest se obligandi voluntas, deficit obligatio. Dices, sponsalia ex hominis voluntate consistere; iis tamen contractis obligatio est ex jure divino, & naturali: hoc tamen non obstat, quia lex divina, & naturalis non obligat circa rem spontaneam, nisi supposita voluntate hominis obligationem sibi imponentis, ergo ubi defuit animus se obligandi, deest obligatio. Tamdem, quia obligatio promissionis consurgit ex lege privata, quam promittens sibi imponit, nulla autem lex obligat, nisi legislator obligare intendat. Quare hanc sent. tuetur *Enriquez l.11. de matr. cap.13.n.2.* & in alio simili, scilicet in voto, docent *Ricar.4. d.38. a.3. q.2. ad 2. D.Bon. ibi a.1.n.13. & 3. d. 39. art.3. q.1. n.46. D.Ant.2. p.t.11. c.2. initio, Ang. ver. Pactum, num. 4. & Votum. 1. n.7. Syl. verb. Metus, q. 8. & verb. Pactum, q.4.* ubi *Arm.n.2. & verb. Juramentum, n. 14. Tabiena ver. Pactum, q. 2. Metina C. de resti. q.23. §. His non obstantibus, Nav. sum. c.12.n.38. Vig.l.inst.c.5.§.5.v.14. Pal.4.d.29.disp.1.f.665.col.1.*

6 Dubitabis tamen, quid si adfuit animus obligandi se solum ad veniale an sint vera sponsalia. Quidam censent in alio simul, ut in voto, non esse in potestate voventis obligare se ad culpam mortalem, vel venialem, vel ex objecti magnitudine id pensandum esse, quia quamvis obligatio voti, & promissionis, quoad exercitium pendeat ex voventis intentione, quantitas tamen obligationis sumitur ex natura rei, juxta materiæ qualitatem. Sic *Soto l.7. de just.q.2. art.1. vers. Per hæc ad id Corduba sum.q.188. punct.1.* Sed dicendum est quamvis in materia levi non sit in voventis potestate obligare se ad mortalia, quia talis voluntas ut tarua, & irrationabilis non acceptatur a Deo, cum & præcepta, & leges superiorum non possint ad mortale in re levi obligare, ut bene probat *Cajetl 1. de lege pœnal. c. 5. docu. 2.* & in voto docent *Soto, & Corduba proxime citati*, idem *Soto l.8. de just.q.1.a.7.dub.1.* Ceterum in quacumque materia gravi potest se ad solam venialem culpam obligare, quia promissio est lex privata, quam promittens sibi imponit; at legislator potest sub veniali velle obligare in materia gravi. Item quia si potest se ad nullam culpam astringere, ut dixi n.5. a fortiori poterit ad solam venialem. Hoc collegitur ex *Enriquez l.5. de pœn.c.21.n.5.* ubi dicit posse voventem ad solam pœnam se obligare. Unde credo posse similiter in sponsalibus velle se ad solam venialem culpam astringere, & esse vera sponsalia, sicut esset verum votum, quo se ad veniale obligaret, quia jam est vera promissio, cum adit animus promittendi, & se obligandi, nec est de essentia, ut obliget ad mortale: si vero solum esset animus se ad pœnam astringendi, credo non esse votum, nisi tantum circa pœnam; esset enim perinde, ac si vovens diceret, Promitto mille aureos pauperibus, si fuero: obligatio enim solum in pœnam cadit; & eodem modo si per sponsalia esset animus se ad solam pœnam obligandi, nec esent sponsalia, nec promissio: quia omnimoda obligatione destituuntur, cum in illis promissio pœnæ minime valeat, *c. Gemma, de sponsalibus.*

7 Ad 1. argum. distinguo antecedens, quando promissio vera est, fateor: secus quando non est vera, ut contingit, quando deest animus se obligandi: cum enim adjiciatur conditio naturæ promissionis contraria, deficit veritas promissionis. Ad confir. dico volentem efficaciter antecedens, velle consequens, at adjiciens animum non se obligandi, minime vult efficaciter promittere, sed ficte, & oretenus. Ad 2. fateor id sequi, non tamen esse inconveniens, ut dixi n.6. Ad 3. concedo antecedens de veram formam dante, qui autem promittit absque animo se obligandi, veram promissionis formam a promittentis mente pendentem, aufert: & tantum est apparens, & ficta promissio.

SUMMARIUM.

An si promissio facta animo promittendi, non tamen se obligandi juramento firmatur, obliget. 1. opinio obligare, n. 8. 2. Verior, non obligare, 9.
Solvuntur argumenta, & explicatur c. Quacumque 22.q.5. n.10. Post n. 10. invenies alia summaria.

1 DUbium II. An si promissio matr. juramento stabiliatur, obliget, utrimque sponsalia constituet, quando adest animus jurandi, & expressus non se obligandi: nam quando deest etiam animus jurandi, fatentur omnes, nec vi juramenti obligare: sicut diximus n.5. de promissione. Aliqui censent obligare. Probatur ex doctrina, quam tradunt *Angel. Juramentum 4. initio, Sylv. Juramentum 3. q. 2.* ubi docent aliter contrahi obligationem in voto, quam in juramento; in illo enim contrahitur per intentionem; in hoc vero per deliberatam verborum attestationem. Prob. ex *D. Isidoro*, & habetur *c. Quacumque 22. q.5.* ibi, *quacumque arte verborum quis jurat: Deus tamen, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Sic videtur tenere *Hostien. c. Ad audientiam, super verb. Resignavit, de his, quæ vi, & ibi Joan. Andr. n.8.* ubi ajunt licet promissio non obliget absque animo se obligandi, at in juramento aliud statuere Ecclesiam: sed eos intelligit *Imola ibi n.5.* ut sentiant in conscientia id juramentum non obligare, sed tantum in foro Ecclesiæ, eo quod non credit aserenti se caruisse animo se obligandi. Sed expresse hanc sent. tenent *Cajet. 2.2. q.89. a.7. ad 4 Soto l.8. de just. q.1. art.7. ad 4. vers. At vero profecto. Covar. de pact.1.p.§.5.n.2. Gutier.l.2 qu. canonic. cap.22. n.31. Ludovic. Lopez.1.part. instruct.c.42.§. Secundum Sotum Manuel.1.tom. sum. 2. edit.c.192. n.4. & 2.to. cap.92. num.7. Aragon.2.2. qu.89.a.7. §. Quarta concl.f. 1081. Enriquez l. 11. de matr. cap.13.n.2. in commento, lit. z.* quamvis in voto teneat contrarium, & hoc dicit tutius *Tabiena verb. Jurare, qu. 11.* Unde juxta hanc sententiam dicendum est vera effici sponsalia.

Verius tamen est non obligare ex vi juramenti, aut promissionis, nec esse sponsalia: probatur iisdem rationibus quibus n. 5. id probavimus de promissione, utraque enim obligatio procedit ex spontanea hominis voluntate sibi legem imponentis, nec commoda discriminis ratio inter utramque obligationem designari potest. Item ex *D.Greg.l.26.mor.c.7.* & habetur *c. Humanæ, 22.q.5.* ubi ait, humanas aures talia verba nostra judicare, qualia foris sonant, Deum autem qualia ex intimis proferuntur. Quare hanc sent. videtur expresse tenere *D.Th.3. d.39. qu.1. art.3. quæstiunc.3.* ubi dicit juramentum ex ipsa juramenti, ut juramentum est, ratione non obligare, nisi juxta jurantis intentionem; & tenet *D.Bonav.3.d.39.a.3.q.1.n.46. & ibi Ricar.art.2. q.1. Gab. ibi q.1.a.2. concl.5. D.Ant. 2. par. t. 10. c.6. vers. Quintus casus, sive Metina C. de confessione, qu. de Dispens. in revelanda conf. ad 2. Palacios 4.d.29. disp.1. fol.665. col.1. Philiarch de offic. Sacerd. tom.1.p.2.l.3.c.16. §. Sed dubium est.* Et ex jurisperitis *Ant. c. Si vero, de jurejur. nu. 5.* ubi *Abbas n.9. Alex. de Nevo nu. 38. Fol. n.8. vers. Et declara Imol. n. 7. Fort de nlt. fino, illat.22.n.477. & seq. Rosella verb. Jurare, n.19. Angel. Juramentum 5.n.8.10.32. Sylv. Juramentum.4.q.7.17.19. Armilla verb. Juramentum nu. 14. Seraphin. de privil. juram. privil. 110. n.10. Guttier. de juram. 1.p. c. 57. n. 20.*

Ad 1. argum. ex propositis n. 8. respondeo negando eam doctrinam, ut bene eam impugnat *Metina C. de restit. qu. 23. §. His non obstantibus.* Sed dicendum est, utramque obligationem pendere ex intentione promittentis, vel jurantis. Ad *cap. Quacumque arte*, dico intelligi, dum quis jurat animo se obligandi, non tamen implendi, vel quando jurat aisertorie rogatus a judice, contra mentem petentis juramentum.

SUMMARIUM.

An in dubio utrum quis promiserit matr. homini, vel emiserit votum teneatur, & quid quando id opinatur, n.11.
An in dubio animi se obligandi in matrimonii promissione, & voto, teneatur 1. opinio, non teneri, 12.
Verior opinio, teneri, nu. 13. & ibi quilibet præsumitur dicere, quod in mente habet.
Quid in dubio ujus rationis, dum promissio matrimonii, vel votum fit, n. 12. & 14.
Solvuntur argumenta, & explicatur c. 1. De his quæ vi, 14.

DUbium III. Utrum dubitans, num sponsalia contraxerit, vel animum se obligandi habuerit, teneatur. Et in priori casu dum dubium est de promissione, videtur teneri: nam dubitans de voto a se emisso tenetur implere, ut docet *Corduba sum. q.147.* Item quia quamvis in dubio potior sit possidentis conditio, *reg. jur. in pari.65. de reg. jur. in 6. & reg. In pari.70. ff. eodem tit.* exigitur tamen, ut possessionem illam juvet bona fides possidentis, ut dicemus lib. 2. disp.41. n.24. quæ per dubium excluditur. Ceterum dicendum est, si sufficienti adhibita diligentia adhuc manet dubius, utrum matrimonium promiserit, minime teneri; & idem est si dubitat de voto a se emisso. Probatur, quia in dubio melior est possidentis conditio, non tantum in materia justitiæ, sed in quacumque alia, ut dicemus lib. 2. disp. 41. n. 32. Sed in hoc dubio voluntas possidet suam libertatem, cum de vinculo contracto dubitetur, ergo in hoc dubio pro libertate judicandum est. Item, quia hoc in sponsalium favorem cedit, magnam enim exigunt libertatem, *c. Gemma de sponsalibus* cedit etiam in voti favorem, cum enim sit opus religionis, libertatem, ac spontaneam voluntatem petit. Item quia ubi tractatur de obligatione contrahenda, stricta interpretatio facienda est: *c.1. de jur. ejur. in 6. l. Quicquid astringendæ. ff. de verb. oblig.* qua ratione ductus *Abb. c. Cum clerici. fine, de verb. significat.* ait juramentum generale præstitum restringendum esse quantum fieri potest, ut minus obliget juramentum. Nec obstat requiri bonam fidem possidentis, quia ante hoc dubium bona fide possidebatur libertas, nec dubium superveniens, quod solicita diligentia vinci nequit, tollit bonam fidem, ut bene probat *Covar. reg. possessor. 2.p.§.7.n.4. Sarmien.2. sol.c.10.n.5.* cum aliis, quos referunt. Quare in voto hoc videtur sentire *gl.c. Ex parte de censibus, proxime ante verb. Ex parte*, ubi ait in dubiis licere sequi quod libuerit, & videtur loqui de voto, de quo textus ille agit.

Et ex-

Et expresse de voto hoc sentiunt *Soto l.7. de just.q.3. art.2. docum. 2. vers. Sed hic. Metina l.1. sum.c.14. §.7. fol.90. Capua l.2. decis. c.31. fin. Manuel 2.t. sum.c.99.n.5. Enriquez l.11. de matr. c.11. n.5. & l.8. de Eucbar. c.45. n.3. in comm. lit P. Lud. Lop.1.p. instruct. c.45. §. Dubitans de voto:* quare idem docent Doctores de dubitante an promiserit matr. cum eadem prorsus ratio sit. Dixi consulto non teneri, quando dubitat: si enim opinetur se voviße, ita ut oppositum non opinetur probabiliter, tenetur quidem, quia habet assensum: si autem pro utraque parte opinionem probabilem haberet, liceret quamcumque amplecti.

12 In posteriori autem casu, ubi aliquis est certus de promissione matr. aut voto, dubitat autem de animo se obligandi, vel an sciret obligare: posset aliquis existimare non teneri. 1. quia in dubio non præsumitur animus se obligandi in juramento metu extorto, ut docent *Hostiens. c. Ad audientiam, super verb. Resignavit, de his quæ vi, & ibi Jo. And. n.8. Abb. c. Si vero de jurejur. n.19. D.Ant.2. p.t.20 c.6. §. Quintus casus Rosella verb. Jurare n.19. Silv. Juram.4. q.7. dict. 4. Seraph. de privil. juram. privil.* 110. *n.16.* Quare *Angel. Juram.5. n.10.* ait in hoc dubio non obligare juramentum. 2. Quia perinde videtur obligare de animo se obligandi, ac dubitare de ipsa promissione, quia deficiente animo non est promissio. 3. Quia in hoc dubio videtur prævalere possessio libertatis, qua voluntas gaudet. 4. Ex doctrina, quam tradunt *Sotus l.7. de just.q.3. art.2. docum. 2. vers. Sed est hic, Capua l.2. decis.c.31. fin. Beja cas.49. in fua sum.f.233. Vegal.4. sum.cas.417.* ubi dicunt dubitantem puerum de rationis usu dum vovit, minime teneri, nec sufficere quamcumque opinionem usus rationis, sed exigi rem esse adeo certam, ut nulla, aut tenuissima sit apud viros prudentes dubitatio. Tandem probatur ex *cap.1. de his quæ vi ad finem*, ibi, *Si legitime probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse.* Ex quo textu constat, mulierem habitum dimittentem professione jam emissa, cogendam esse ad religionem, si monasterium probaverit sponte professam esse, ergo in dubio an valuerit professio, possessio est pro voluntatis libertate: alias non monasterium, sed ipsa teneretur probare metum.

13 Dicendum tamen est in hoc dubio teneri. Prob. 1. quia verba exterius prolata sunt naturaliter signa intentionis; & nullus præsumitur dicere, quod in corde non habet: ut late probo l.3. disp. 15.n.9. quod adeo verum est, ut etiam in juramento metu extorto, ubi vehemens conjectura defectus animi se obligandi propter metum, concurrit, verissimum sit præsumi animum se obligandi, ut delicti præsumptio vitetur, ut docet *Alex. de Nevo c. Si vero, de jurejur.n.42. Imola c. Ad audientiam, de his quæ vi n.5. Covar.* appellans oppositum manifestam errorem, *4. dec. 2.p.c.3.§.5.n.3.* ergo ubi constat de promissione, dubitatur autem de animo se obligandi, præsumpto, & possessio est pro animo se obligandi verois promissionis id significantibus. 2. Quia promissionem consequitur naturaliter obligatio, nisi expresse apponatur negatio contraria, ergo dum de promissione constat, & dubitatur de contrario animo, præsumptio, & possessio est pro obligatione, & confir. ex doctrina *Soti l.8. de just. q.1. art.7. ad 4. col.25. ante vers. Ex secundo autem* ubi hæc ait, *Quæcumque actio exterior deliberata secum natura sua affert agendi intentionem, & ideo nisi per formalem negationem mentis excludatur, semper intelligitur una concurrere cum actione:* ergo in dubio ea intentio præsumitur, & pro ea est possessio. Nam qualitas, quæ a natura inest, semper inesse præsumitur, ut probat *Menoch. de præsump.l.1.q.14.n.3.* Et amplius confirmatur, quia hujus possessionis signum est, statim ac aliquis ait se jurasse, vel promisisse, non rogatur an habuerit animum se obligandi, quasi is animus præsumatur. 3. potest probari ex dictis disp. præced.n.10. ubi idem probavimus in dubio an promittens habuerit debitam deliberationem. 4. Quia *D.Th.2.2.q.89.ar.9. ad 3.* supponere videtur, quando est dubia juramenti obligatio, eo quod de materia dubitatur, sit licita nec ne, obligare, ait enim posse tunc Episcopum dispensare: ergo idem dicendum est, quando est dubium de animo se obligandi: quia perinde irritum est juramentum defectu debitæ materiæ, ac defectu hujus animi. 5. Quia quando dubium est an juramentum obliget, non potest aliquis propria auctoritate convenire: ut docent *Sylv. Juram. 5. q.1. Angel. Juram. 6. n.1. Tabiena v. urare jurare q.10. Cotta*, quem refert & sequitur *Gratian. reg. 265. n.9. Gut. de juram. 1. p. c.72.n.6.* ergo in dubio possessio est pro juramenti obligatione, & consequenter idem erit de qualibet alia promissione, cum pariter ad omnes, ac ad juramentum exigatur animus se obligandi; ut dixi n.9.6. Quia probato facto præsumitur intervenisse omnia ad factum requisita, ut docet *Panorm. cap.1. de his quæ vi, n.9. per c. In præsentia, de prob.* ubi probata professione præsumitur, profitentem habuisse legitimam ætatem, & neganti incumbit probatio, ergo cum constet de promissione, præsumitur in dubio animus se obligandi, ad ejus valorem requisitus. Tamdem, quia forus externus cognita hujus dubii veritate sententiam proferet in promissionis favorem, pro qua est præsumptio, ergo idem in foro conscientiæ sentiendum est: uterque enim forus, ubi externus falsæ præsumptioni non innititur, idem judicat: ut probavi disp.5.n.20. Et pro hac sententia sunt *Felin, c. Si vero, de jurejur.n.8. vers.* 4. declarat *Gut. de juram.1. p. c.57. n.20.* ubi docent juramentum coactum in dubio animi se obligandi, servandum esse: & *Nav.l.3.consil. in 1.edit. t.24. de voto, consl.4.fin.* ubi ait voventem castitatem, simulque religionem, incertum tamen de intentione, an absoluta, an potius casu, quo ingrederetur religionem, teneri, dum dubitat de intentione, reputare se obligatum ad castitatem, licet non admittatur ad religionem, quia est certus de voto, dubius tamen de intentione, & *Corduba sum. q.137.* ubi ait in dubio an votum obliget esse necessario petendam dispensationem, & *D. Ant. 2. p. tom. 11. cap.2. initio, vers. Nota 6.* ait tutius esse implere in dubio animi se obligandi.

Ad 1. arg. ex propositis n.12. dico eos Doctores agere de juramento coacto, in quo coactio præbet vehementem ficti consensus conjecturam: & adhuc in illo probavimus eam doctrinam n.13. Ad 2. Negatur antecedens, quia dum omnino dubitatur de promissione, nulla est ex parte promissionis possessio, sed tota se tenet ex parte libertatis: quando autem promissio est certa, & dubius animus, tunc possessio, & præsumptio est ex parte promissionis. Ad 3. Nego in eo casu esse possessionem ex parte libertatis: Ad 4. Neganda est ea doctrina, & sic distinguendum, si emittens votum, septennium expleverit, cum jam jus præsumat usum rationis, is in dubio præsumendus est: secus ante septennium, in quo casu nisi expresse constet de rationis usu nec votum; nec sponsalia obligabunt, ut latius dicemus disp.19.n.10. Ad ultimum desumptum ex *c.1. de his quæ vi*, varios affert intellectus *gloss. ibi v. Mortis, Ant. n.29. Panorm. n.9. Imol. n.16. Ant.* igitur intelligit ex eo textu non constare, cui onus probandi incumbat, nam imperfonaliter loquitur; sed bene reprobat *Imol. n.16. vers. Sed certe*, quia textus probandum dicit, feminam sponte professam esse, hoc autem monasterio incumbebat probare, erat enim contra feminæ intentionem, 2. respondent *Gloss. & Panor.* tam feminæ, quam monasterio incumbere probandi onus, illi timorem mortis incussum, huic vero professionem a muliere emissam. Sed nec placet hæc solutio, quia aperte opponitur textus ibi, *si legitime probatum fuerit non timore mortis religionem intrasse*, ubi manifeste loquitur de probatione facienda a monasterio, contrarium enim probatura erat mulier, ut intentum assequeretur. Unde eligenda est alia solutio *Gloss. & Panor. ibid.* monasterium debere probare non intervenisse metum, non quasi positive probare debeat: sed feminam probaturam metum, & eo ipso, quod non probet, censetur monasterium suam probasse intentionem. Et tandem melius responderi potest, revera monasterium probaturum non intervenisse metum, quia ex parte feminæ erat possessio, & præsumptio juris per metum professam esse, ex eo quod erat conjugata, viroque spoliata fuit, & in favorem spolii præsumitur consensus metu extortus: ut constat ex *cap.2. de restit. spoliat. ibi, quia non est verisimile, quod sponte juri suo renuntiavit, qui renunciat spoliatus.*

DISPUTATIO X.

Utrum ficta matrimonii promissio, esto non obliget, ut sponsalia vel promissio, constringat tamen ad standum promissis ratione fraudis, & injuriæ illatæ ficte promittendo?

SUMMARIUM.

Quando promissio ficta est gratuita, an obliget, & in quo versetur difficultas, & quos sint difficultates tractandæ, n.1.
Quid, quando sub ea spe virginem defloravit. 1. opinio, non teneri, n. 2. 2. Opinio, verior, teneri, 3.
Quid si non fuit promissio mutua, & deflorata est femina, 4.
Quid si conditione disparei fiat, 5.
Qualis debeat esse hæc disparitas, 6.
Quid si ex promittendi modo femina potuit fraudem percipere, 7.
Quid si in his casibus juramentum intercedat, 8.
Quid si sequatur scandalum, 9.
Quid si malus exitus speretur, 10.
Quid si vir decipiatur credens feminam esse virginem, vel in alia qualitate, cap.11. & an tunc teneatur restituere.
Quid si ubi dolum novit, carnaliter cognoscit feminam, 12.
Quid si femina deflorata postea cum alio fornicetur, vel aliquid ei superveniat, ob quod sponsalia possint dissolvi, & an tunc teneatur vir restituere, si ipsam non ducat, 13.
Quid si tantum tactus, & oscula interveniant fide data de matrim. 14.
Quid si nolit femina, aut parentes ejus, aut fidem dani aliam duxit, vel ad sacros ordines promotus est, 15.
Quid si deflorani duxit aliam, an viduus effectus teneatur deflorata ducere, remissione, 16.
Solvuntur argum.n.17. & post n.17. invenies cetera summaria.

CUm (ut diximus disp.5.n.11.) promissio matrimonii dupliciter fiat, aut mere gratis; quando ex altera parte tantum fit; aut per modum contractus, dum mutua est; quando priori modo fit, si nullum aliud damnum feminæ redundet, non tenetur ficte promittens eam ducere, licet id ficte non animo se obligandi juravit, secluso fractionis juramenti scandalo, quia non tenetur ex vi promissionis, aut juramenti, ut dixi disp. præc. n. 5. & 9. nec ratione injuriæ, nulla enim est, cum non fit contractus, Do ut des, vel, Facio ut facias, nec damnum aliquod sequitur, & ita docet *Petr. de Ledes. de matr. q.45.art.4.dub.1.* & quamvis anceps maneat, num saltem sub veniali teneatur, credo tamen nec esse veniale, ratione dicta. Unde difficultas in eo versatur, quando est mutua promissio, vel si fuit ex parte alterius tantum, interfuit alius contractus, sub ea spe tradidit femina corpus; Sex igitur quæstiones in hac disp.

disp. agitandæ sunt. 1. Quando ratione fictæ promissionis femina deflorata est. 2. Quando vir est notabiliter dignior, esto non tenetur ducere, teneatur ei damnum resarcire. 3. Quid si femina cum excessum ignorabat, aut prudenter credidit vere sibi promitti. 4. Quid si femina sub ea spe cognita, non erat virgo. 5. Quid quando contrahentes sunt pares, & promissio fuit mutua, nec aliud damnum, quam fictæ promissionis redundat. 6. An quando promittens non tenetur ducere, rogatus a judice possit negare promissionem.

2 Quæstio I. An ficte promittens matr. & sub ea spe deflorans virginem, teneatur eam ducere, aliqui censent non teneri, sed satius esse ducere, vel dotem constituere, quia justitia commutativa tantum petit æquale reddi, potest autem id fieri satisfaciendo pecuniis. Sic videntur tenere *D. Ant. 3.p. t.1.q.19. initio, & Supplem. Gabriel 4. d.28.q.1.art.2. concl.5. Barth. a Ledes. de matr. dub.19.fol.1296.* ubi ajunt teneri hunc eam ducere, vel aliter satisfacere: & aliqui Theologi neoterici censent hoc esse probabile, ut refert *Petr. de Ledes. num. seq. allegandus.*

3 Omnino tamen dicendum est teneri sub culpa lethali eam ducere. Prob. quia justitia commutativa non tantum petit reddi æquale, sed ut idemmet reddatur ex justitia debitum, ut si æquum furatus sum, nulla restituta pecunia satisfaciam, unum enim pro alio invito creditore solvi non potest *l.2.§. Matrim. si cert. petat.* Sed hic ex justitia commutativa tenebatur, habere consensum, ut constat in omnibus contractibus, in quibus intervenit, Do ut des, vel Facio ut facias, ergo cum possit restituere adhibendo eumdem consensum ex justitia debitum, tenebitur ad id. Et confir. quia quamvis damnum violatæ virginitatis non possit æque pecunia resarciri, eo quod amissa virginitas non potest in eadem specie restitui, at injusta ficti consensus deceptio non potest æque compensari, nisi auferendo injustum dolum, veroque consensu præstito, quo potest in propria forma restitui: Nec potest vere dici æquale, dum non satisfit in propria specie. 2. Quia in omnibus contractibus, in quibus intervenit, Do ut des, vel facio ut facias; ubi alter ex sua parte implevit, tenetur alter implere, quamvis ficte contraxerit, eo quod tenebatur ex justitia vere contrahere, ut si ficte promisi Petro centum aureos, ut eat Romam, ubi Petrus adivit, teneor dare, ergo cum hic contractus fuerit mutuus, mulierque jam impleverit tradendo corpus, tenetur fictus promissor implere eam ducendo. Et ita docet *D.Th.4. d.28. q. unic. art.2. ad 4. Ricard. ibi art.1. q.3.fin.Palud. q.1. art.2.concl.4. & 5.n.14.& seq. Henr.cap. ex part. n.6. de sponsal. D.Ant.2.p.t.5.c.6.§.1. Rosella Matr. 4. n. 2. Angel. verb. Stuprum n. 1. Sylv. v. Luxuria, q. 5. Tabiena verb. Restitutio q. 22. n. 23. Armil. ibi n. 22. Victoria de matr. n. 265. in sum. Navar. sum. c. 16. n. 18. Ledes. 2. p. 4. q. 18. art. 2. ante dub. 2. f. 241. col. 1. Veracruz 3.p. specul.art.19. concl.5. Corduba sum. q. 50. & quæstionar. l.1. q. 13.dict.2. Enriq. l.11. de matr. c.11.n.2. Beja sum. cas.18. Lud. Lop. 1. instruct. c.76. fol. 189. col.1. in 2. edit. & 2. p. materia de matr. c.36. f.1035. col.2. Salon. 2.2. q.62. art.2. contr.5.fin. Manuel 1.t.sum. in 2. edit. c.208.n.8. Vegal. 2. sum. cas.239. Petr. de Ledes. de matr. q.45. art.4. dub.1. ad confirm. tertii, Capua l.2. decis.c. 78. n.3. Spino specul. testam. gloss. 15. principal. n.73.*

4 Hinc infero, idem dicendum esse, quamvis non fuerit mutua promissio, sed vir ficte promisit feminæ matrimonium, si se deflorandam ei traderet, cui promissioni virgo innitens tradidit corpus, quia est perfectus contractus, Facio ut facias & virgo jam implevit; quare omnes rationes nu. præc. allatæ hoc probant, & DD. ibi citati indistincte loquuntur de promissione: solus *Manuel 1. tom. sum. 1. edit. c. 208. n. 8.* aliquantulum trepidat, appellans hoc magis probabilem, & pium.

5 Hæc tamen sententia aliquibus modis limitanda est. 1. nisi vir notabiliter conditione excedat, tunc enim femina hujus excessus conscia non potest allegare se deceptam esse, debuit enim scire, virum adeo disparem ficte sibi polliceri matrimonium. Hæc ratio communiter traditur, ea tamen non probat universaliter, sed quando femina excessum norat: Ideo n.21. tradam rationem universaliorem. Quod si opponas, hunc violasse justitiam ficte promittendo, solvam n.19. Sic docent *D. Th. Ant. Sylv. Armil. Tabien. Angel. Nav. Cord. Veracruz. Enriq. Lud. Lop. Capua, Vega, Petr. de Ledes. Beja, Salon Spino cit. n.3. Navar l.2. de restit. c.3. p.4. dub. 2. in 2. edit. n. 417.*

6 Rogabis tamen, qualis debeat esse hæc disparitas: quamvis enim omnes conveniant debere esse notabilem, at quidam stricte loquuntur: ut *Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art.4. dub. 1. concl.2.* exemplificat, ut si femina sit agricolæ, aut fabri filia, & vir filius Comitis. Sed multo minor disparitas sufficit. Quare hoc arbitrio prudentis relinquitur, qui eam esse disparitatem judicet, ut merito femina se decipi credere debuerit: ut optime *Angel. verb. Stuprum, n. 1. Navar. sum. cap. 22. n. 76.* & ideo melius exemplificant alii Doctores, si vir nobilis sit, femina autem agricolæ filia: ita *D. Ant. 2. p. t. 5. c. 6. §. 1. Navar. sum. c.16 n.18. Corduba in quæstionar. l. 1. q. 13. dict.2. Capua l.2. decis. c.78. n.6. Manuel. 1. tom. sum. in 2. edit. c. 208. n.8.* Idem dicendum est, quamvis genere pares sint, si notabiliter divitiis impares sint, ut *Navar. sum. Latina c.16. n.28. Veracruz. 3. part. specul. art. 19. concl. 3. Corduba ea q. 13. d.2. Beja cas. 18. Lud. Lop. utroque loco, n. 3. cit.*

7 2. Limita, nisi femina ex verbis, aut aliis claris conjecturis facile poterat fallacem animum promittentis nosse, tunc enim sibi debet imputare, & voluntarie videtur fraudi consensisse. Sic *D. Thom. D. Ant. Angel. Sylvest. Tabien. Armilla, Petrus de Ledesma, Enriquez, Ludovic. Lopez, Capua allegati num. 3.*

8 Imo hæ duæ limitationes verum tenent, quamvis juramentum fictum sine animo se obligandi intercesserit: quia id juramentum non obliget ex vi juramenti, ut dixi disp.9. n.9. sic videntur expresse tenere *D. Ant. Navar. Sylv. Lud. Lop. 1. p. instruct. c. 76. f. 187. col. 1. cit. n. 3.* cum enim dixissent teneri ficte promittentem defloratam ducere, & maxime si juramentum intercessit, subdunt, nisi sit notabilis disparitas, vel alia signa fraudis appareant: & tenent expresse *Capua l.2. decis. c.78. n.6.*

9 3. Limita, nisi ex eo matr. scandalum magnum timeatur probabiliter, tunc enim excusatur ficte promittens. Sic *D. Ant. 2.p.t.5. c.6. §.1. Sylvestr. verb. Luxuria q.5.* qui subdunt petendam esse fidei datæ remissionem: hoc tamen non est necessarium, & ita credo eos sentire: alias nil dicerent, nam remissione obtenta, nulla est opus causa, ut fides non servetur. Quare dicendum est cum ipsismet satis esse pecuniis damnum illatum resarcire: quod quidem clarius constabit infra disp.14. n.3. ubi probabimus idem dicendum esse, quando vera esset promissio, nedum quando est ficta.

10 4. Limita, nisi ex eo matr. probabiliter malus exitus timeatur, ut si promittens norit puellam esse notabiliter levem, unde probabiliter pessimum exitum timeat. Sic *Enriq. l.11. de matr. c. 11. n. 2. Manuel 1 tom. sum. in 2. edit. c. 208. n. 8.*

11 5. Limita nisi femina decipiat virum, dicendo, vel fingendo se esse virginem, quia in injuriis datur compensatio: imo licet ipsa non deciperet, si promittens ficte matr. existimabat eam virginem, & postea comperiat non esse, non tenetur eam ducere. Probatur, quia hæc est vera causa dissolvendi sponsalia vera, nedum ficta. Sic *Corduba sum. q. 49. & in quæstion. l.1. q.13. dict.3. Lud. Lop. 1.p. instr. c.76. f.190. col.1. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. art. 4. dub.1. ad confirm. tertii, Manuel 1. to. sum. in 2. edit. c.208. n.8.* Rogabis tamen, an teneatur hoc casu vir restituere feminæ aliquid ratione copulæ: & quidem quando femina non decepit, asserunt *Corduba ead. q.13. dict. 3. & Manuel eod. n.8.* teneri restituere, quia femina non fuit deceptionis causa, nec aliquam injuriam intulit viro, qua compensetur injuria ipsi illata. Verum, quando femina decepit virum fingendo se virginem, credo nil teneri virum restituere: tantum enim tenebatur ducere, & femina sua deceptione causa fuit, ut ab hac obligatione vir eximatur. Hinc infero non tantum, quando vir deceptus est in virginitate, sed etiam quoties est alia deceptio notabilis sufficiens ad vera sponsalia dirimenda, non teneri eam ducere, quia eadem est ratio.

12 Aliqui intelligunt hanc limitationem, nisi postquam vir defectum virginitatis novit, eam carnaliter cognoscat. Quia tunc videtur confirmare promissionem. Ipsi non probant, sed potest probari ex *c. Per tuas de condit. apposit.* ubi habetur, promittentem sub conditione videri ab ea recedere per carnalem copulam, præsumique matr. ubi *Gloss. verb. Præsumendum*, ait hoc esse favore matr. inductum, quia per copulam videtur a conditione recedere, & exprimere consensum de præsenti. Sed credo hanc limitationem non esse veram: nam *textus cap. Per tuas*, loquitur quando vera sponsalia præcesserant. Item quia hæc est præsumptio, quæ in foro conscientiæ, in quo veritati statur, cessat. At hic nunquam consensit, & si decipit, deceptus est, & ubi cessavit deceptio, nil promisit: & maxime hoc verum est: retenta opinione, quam amplectemur n. 13. promittentem ficte corruptæ, non teneri eam ducere.

13 Similiter non tenebitur ducere, si femina deflorata postea cum alio fornicetur; quia hæc est causa justa recedendi a veris sponsalibus. Et ita de eo, qui contraxit clandestine; & feminam cognovit, non teneri ducere, si postea fornicetur, docet *Nav. l.4. consil. in priori edit. tit. de sponsal. cons.1. n.6.* & idem crederem quoties supervenit causa notabilis sufficiens ad sponsalia dissolvenda. Quia eadem est ratio. Addit *Navar.* teneri tunc restituere damnum, casu quo ante fornicationem tenebatur; quis autem sit casus iste, explicat *n. 4.* quando scilicet vi, aut dolo eam deflorat, secus quando sponte: & ratio est, quia fornicatio subsequens obligationem jam contractam non peremit; quare de eo, qui ficte promisit, videtur, dicendum teneri restituere, quia dolo extorsit copulam. Ceterum verius credo non teneri: quia ante fornicationem tantum tenebatur veram facere promissionem, eam ducendo, in falsitate enim promissionis versabatur injustitia; ergo si culpa feminæ non tenetur eam ducere, ad nil amplius tenebitur. Imo quando vi deflorat, & pacto inito convenerunt vir, & femina de matrim. contrahendo, ad illam injuriam resarciendam, si postea femina fornicetur, nil tenetur vir restituere, quia quamvis ratione violentiæ tenebatur eam dotare, hæc tamen obligatio pacto utriusque commutata est in matrimonium contrahendum, ergo postquam obligatio matrimonii culpa feminæ cessavit, prior obligatio non reviviscet, nam obligatio semel extincta non reviviscit, *l. cum ex causa, C. de remiss. pignor.*

14 Si autem ficte promittens virgini, tantum haberet tactus cum ea, non teneretur eam ducere, sed alio modo restituere: ut bene *Navar. l.4. cons. in 2. edit. tit. de sponsalibus, consil. 20.* quia non tanta est injuria.

15 Demum observandum est, quando ficte promittens jam non potest feminam defloratam ducere, quia sacris initiatus est, vel alteri matr. copulatus est, teneri illi feminæ de nuptiis providere. Sic docent *D. Th. Sylv. Tabiena, Petr. de Ledes. citati n.3. idem Soto 4. d.27. q. 1. art. 3. vers. Alia præcipua*: quod non intelligas, ut teneatur integre dotare, sed eo modo, quo tenetur vi vel fraude deflorans virginem. Si autem fictus promissor velit puellam sic deceptam ducere, & parentes ejus nolint, tenetur ei restituere, dotem constituendo, juxta *Sylv. verb. Luxuria, q.5. fin Navar. sum. c.16. n.18. Enriquez l.11. de matrim. c.11. n.2.* ubi *juncto commento lit. I.* dicit esse probabile ad nihil teneri, quando ipsa recusat matrimonium. Sed ego existimo, nec in priori casu teneri: satisfacit enim, si ad ipsam ducendam paratus sit, hoc enim in corporis pretium spopondit: ergo quamdiu per ipsum non steterit, quominus matrimonium sequatur, liber est ab alia obligatione.

16 Utrum vero si fictus promissor, casu quo tenebatur defloratam ducere, injuste aliud matrimonium iniit, & viduus efficiatur nondum restitutione facta, teneatur ad prius matrimonium, dicam infra disp.49. n.4. & 5.

17 Ad argumentum prioris sententiæ propositum n. 2. respondeo non æque satisfacere, si non reddat debitum in propria specie: ut satis probavi n. 3.

SUMMARIUM.

An quando vir est notabiliter dignior, vel præbuit indicia ficti consensus, teneatur defloratæ restituere, 1. opinio teneri, n.18. 2. Verior non teneri, 19.
Post num. 19. invenies alia summaria.

18 Quæstio II. Utrum, quando vir est notabiliter dignioris conditionis, vel alia indicia præbuit ficti consensus, ita ut femina facile posset præsumere dolum, teneatur deflorans ea ficta promissione ei aliquid restituere (non enim teneri eam ducere, hucusque probavimus,) aliqui censent teneri restituere, quia dolo defloravit, & subinde injustitiam admisit. Ita *Soto 4.d.27.q.1.art.3. vers. Alia præcipua, Nav. sum. Latina, c.22. n.76. & cap.16. Latine, & Hispane n.18. Ledes. 2. p. q. 18. art. 2. ante dub.2. concl.3. f.241. col.1. Veracruz 3.p. specul. art.19. concl.3. Cord. in quæstion. l.1. q.13. vers. Secundum dictum, & vers. Tertia pars, Beja casu 18. Bart. a Led. de matrim. dub.19. f.1294. Lud. Lop. 2.p. instr. in 2. edit. materia de matr. cap.36. f.1036. & 1.p. c. 76. f.189. col.1. fin. & seq. Petr. Led. de matr. q.45. ar.4. dub.1. concl. 2. Capua l.2. dec. c.78. n.6. fin.* & hanc sent. dicit probabilem *Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 2. juncto commento lit. G.* & eam supponit *Nav. l.2. de rest. c.3. p.4. dub.2. in 2. edit. n.427.* Non tamen omnino convenit inter hos DD. circa quantitatem restituendam; nam *Nav. eodem c.16. n. 18. Corduba, Veracruz, Beja* sentiunt teneri integre restituere, eo modo, quo decipiens, vel vi corrumpens, eo quod talis ficta promissio habeat vim precum importunarum, quæ violentiæ æquipollent. Melius tamen *Soto, Capua, Lud. Lop. Petr. de Ledes.* dicunt, non ita integre teneri restituere, sed prudentis arbitrio considerantis ex una parte damnum, ex altera vero sua sponte feminam deceptam esse, & hæc sententia est satis probabilis.

19 Probabilius tamen credo, nil teneri restituere, quia cum propter notabilem disparitatem, vel alia fraudis aperta signa viderit femina, vel prudenter videre debuerit, se decipi, & nulla necessitate coacta in stuprum consenserit, libere videtur consensisse. Item, quia quamvis fictus promissor deliquerit contra justitiam intentione decipiendi, ac ea intentio effectu suo destituta est, femina enim seipsam decepit, intentio autem sola mente retenta non obligat ad restitutionem. Ita videtur sentire *D. Th. 4. d. 28. q. unica, art. 2. ad 4.* quem sequuntur *D. Ant. 3.p. tom. 1. c.19. initio, Rosella Matrim. 4. num.2. Sylv. Matrim. 4. q.8. Tabiena, verb. Restitutio q. 22. §. 23. & Matr. 2. q. 7. §. 7. fin.* ubi hæc ait, *si quis dolose contraxit, & extorsit copulam a virgine, & cum alia contraxit, teneatur ei satisfacere, & providere de nuptiis, nisi fuerit multo melioris conditionis, vel aliud evidens signum fraudis adfuerit; tunc enim non tenetur etiam providere de nuptiis secundum quosdam, quia præsumitur velle decipere,* & docent expresse *Angel. v. Stuprum n. 1. Armill. v. Restitutio nu. 22. Victoria summ. de matr. n. 265. Lud. Lop. l. 1. de contract. cap. 50. in solut. ad 5. f. 287. Vega l.2. sum. cas. 239.* & dicit probabilem hanc sentent. *Enriquez num. præced. citatus.*

Ad argum. contrarium constat ex dictis n. 19.

SUMMARIUM.

An, quando femina ignoravit excessum, aut si novit, taliter ei promisit deflorator, ut prudenter credere potuisset vere promittere, teneatur fictus promittens.
1. Opinio, teneri, n.20.
2. Non teneri, n.21. Post quem invenies cetera summaria.

20 Quæstio III. An fictus promissor matrimonii multo dignioris conditionis teneatur defloratam ducere prorsus ignaram excessus illius, vel si erat conscia, taliter ei promisit, ut vir prudens merito crederet vere promittere? Duplex est sent. I. docet teneri: quia est contractus, & mulier ex sua parte implevit. Nec potest dici a se ipsa deceptam esse, leviterque fidem adhibuisse: ergo tenetur eam ducere: nec satis est pecuniis satisfacere, cum in propria specie satisfieri possit. Sic videntur tenere *D.Th. Sylv. D.Ant. Angel. Armil. Tabiena, Nav. Lud. Lop.* ubi eos retuli n. 5. *Sotus 4. d.27. q.1. art. 3. vers. Alia præcipua*, ubi dicunt fictum promissorem notabiliter digniorem non teneri feminam ducere, quia præsumitur feminam voluisse decipi: cum ergo in hoc casu cesset hæc præsumptio, videntur clare sentire teneri: idem videtur tenere *Enriquez lib. 11. de matr. cap.11. n.2.* ubi ait non teneri ducere, quando femina novit excessum: idem tenet expresse *Navar. lib.2. de restit. cap.3. part.4. dub.2. in 2. edit. n.427.* & hæc sententia est satis probabilis.

21 II. Sententia probabilior affirmat teneri restituere instar vi, vel fraude deflorantis, non tamen ducere. Probatur, quia non tenetur ad eam ducendam ratione promissionis, fuit enim ficta, & invalida, nec ratione injustitiæ, & injuriæ illatæ, quia injustitia non obligat ad restituendum plus quam damnum æstimatur: sed damnum ablatæ dolo virginitatis non tanti æstimatur, ac virum notabiliter digniorem eam feminam ducere: ergo nulla ratione tenetur. Et confir. quando in contractu servatur æqualitas, uno implente, tenetur alter implere, at quando est inæqualitas, non tenetur ficte contrahens integre implere, sed æquale reddere tenetur: quare si res promissa reddita in propria specie esset multo inæqualior, non esset reddenda, sed justum pretium rei per alterum contrahentem gestæ: ergo cum matrimonium promissum sit multo inæqualius deflorationi, non tenetur ad id ficte promittens. Quod si urgeas, contra justitiam hunc negasse consensum, ergo si lege justitiæ erat debitus, necessario erit modo præstandus, cum nulla causa nova eximens ab hoc justitiæ debito, adsit. Resp. non peccasse contra justitiam negando consensum, cum enim esset multo inæqualior deflorationi, non tenebatur ex justitia habere consensum: quare tantum injustus fuit in ea deceptione, forte enim femina consentire nollet, si æqualis recompensa esset ei reddenda. Sicut promittens, meretrici valde superfluum in sui corporis pretium ficte tamen, injustus est decipiendo, non tamen tenebatur ex justitia habere consensum reddendi nisi æquale. Hanc dicit esse valide probabilem *Cord. in quæst. lib.1. q.13. vers. Secundum dictum, & Veracruz* dicit esse probabilem *3. part. Specul. art.19. concl.4.* & tenet *Manuel 1. t. sum. in 2. edit. c.208. n.8.* & videtur tenere *Petr. de Ledes. de matr. q.45. art.4. dub.1. concl.2.* reddit enim rationem, cur notabiliter dignior non teneatur ad matrim., quia nemo inæquale restituere tenetur. Idem videtur sentire *Capua l.2. dec.78. n.6.* ait enim teneri dotare, quando tam constanter promisit, ut minime fallendi animus præsumatur. Nec placet moderatio hujus sententiæ, quam ponit *Manuel eod. n.8.* nempe teneri dotare, quando femina viro dixisset se nullo modo consensuram, nisi chirographo sibi tradito matrimonii promissionis: quia in hoc casu noluit virtute decipi, & sic ait respondisse viros doctissimos. Sed minus sibi constat, quia etiam dum femina ignoravit excessum, voluit virtute decipi: unde indistincte dicendum est, minime teneri, ratione inæqualitatis in contractu.

Ad argumentum constat ex proxime dictis in hac secunda sententia.

SUMMARIUM.

An si quis ficte promittat feminæ, quam novit corruptam, matrimonium, si tradat corpus, teneatur, 1. sententia, teneri, num. 22. 2. Verior, non teneri, n. 23.
Quid si erat vidua bonæ famæ, vel aliud damnum patitur, num. 24.
Post num. 24. invenies alia summaria.

22 Quæstio IV. An ficte promittens corruptæ matrimonium, teneatur si corruptionis conscius scit, & uterque paris conditionis sit, & sub hac spe tradidit femina ei corpus? Quidam ajunt teneri, quia fuit contractus, nec est disparitas inter contrahentes, nec fraus aliqua ex parte feminæ. Ita *Palud. 4.d.28.q.1.art.2.concl.4.nu.14. Cordub. sum. qu.49. Lud. Lop. 1. part. instr. in 2. edit. c.76. f.189. col.2. & 6. part. materia de matrim. c.36. f.1035. col.2. Manuel 1. tom. sum. in 2. edit. c.208. n.8.* falso allegans *Scotum & Navar.* & limitat, quando est mutua promissio. Et hæc sententia est probabilis.

23 Probabilius tamen credo non teneri, sed alio modo injuriam compensare, quia eam ducere non est æquale copulæ cum corrupta, sed longe majus. Sic docent *Veracruz 3. part. Spec. art. 19. concl.6. Enriquez l.11 de matr. c.11. n.2. in commento, litt. R. Lud. Lop. 1. p. instruct. c.77. §. Hinc emergit.*

24 In hoc tamen casu crederem veram priorem sent. quando esset vidua bonæ famæ, infamiamque ex copula contraheret, ob quam inepta redderetur matrimonio, quia non videtur aliter posse resarciri damnum. Sic *Nav. l.4. cons. t. de spons. in priori edit. cons.48. in posteriori, cons.7. Lud. Lop. 1. p. instr. c.77. §. Hinc etiam liquet Petr. de Led. de matr. q.45. ar.4. dub.1. in sol. ad confir. tertii.* Nec audiendus est *Verac. 3. p. spec. a.19. concl.6.* dicens fictum promissorem non teneri ducere corruptam cujuscumque sit conditionis.

SUMMARIUM.

An quando contrahentes sunt æquales, nec aliud damnum sequitur, teneatur fictus promissor ad matrimonium. 1. Sententia, teneri, n. 25. 2. Verior, non teneri, n. 26.
Post quem invenies cetera summaria.

25 Quæstio V. An si contrahentes sponsalia, æquales sint, & alter vere promittat, teneatur fictus promissor contrahere,

here: quando nullum aliud præter violatam fidem, ſequitur damnum? Aliqui aſſerunt (& eſt probabile) teneri: probatur, quia quamvis non tenetur ratione promiſſionis, tenetur tamen ratione injuſtitiæ admiſſæ. Quod ſic probo: hic violavit juſtitiam ficto conſenſu, ergo tenetur habere veram, ut injuſtitiam auferat, nec ſatis erit pecuniis ſatisfacere, quia non ſatisfit in eadem ſpecie debita, nec vere conſentiendo reddetur inæqualis: quia ſicut vir ſe obligavit feminæ, ita femina illi, & utraque obligatio æqualis eſt. Sic *Petr. de Ledeſ. de matr. queſt. 43. art. 1. diſt. 4.*

20 Dicendum tamen eſt non teneri, quia licet peccarit contra juſtitiam intendens in re graviſſima decipere; at quia revera, & coram Deo alter ſibi non obligatur, injuſtitia illa, & deceptio manſit in intentione, nec habuit effectum, unde ſi maneret fictus promiſſor obligatus coram Deo, redderet inæquale: ſicut ſi ficte promitteret Petro 100. aureos ſi Romam peteret, & antequam petat; diſſolvo contractum, injuſtitiam non admitto; nam ratione promiſſionis, quæ ficta fuit, minime teneor, nec ratione injuriæ, quia alter nihil dedit, nec amiſit: & ſicut ego non ſum obligatus, ita nec alter mihi. Sic tenent *veracruz 3. p. Spec. art. 19. concl. 5. Cord. in quæſtion. l. qu. 13. verſ. Secundum dictum. Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 2. in commento, litt. L. & c. 13. n. 2.* ubi dicit, tunc tantum obligare, quando ſequeretur ſcandalum, vel injuria tertii *P. Molin. tom. 2. de juſt. tract. 2. diſp. 353. fol. 591. ante verſ. Illud eſt obſervandum.*

Ad argumentum contrarium dico peccaſſe contra juſtitiam ficto conſenſu, quoad intentionem, non tamen habuit effectum, cum nullum damnum, nec aliqua alterius obligatio ſubſequatur.

SUMMARIUM.

An quando filius promiſſor non tenetur ducere, poſſit rogatus a judice negare promiſſionem, & ibi de variis juramenti æquivocationibus, n. 27.

Quid quoties vere promittens tenetur implere, n. 28.

27 QUæſtio VI. An quando ficte promittens immunis eſt a matrimonii obligatione, poſſit rogatus a judice negare ſe promiſiſſe? Brevi reſp. poſſe, ne ſi ſatuatur promiſſionem, cum intentionem probare nequeat, cogatur ad matrim. Prob. quia tum judex roget, ut ad matrim. debitum cogat, ſenſus interrogationis eſt, Promiſiſti matr. ita ut tenearis? ergo vere reſpondit, Non promiſi, intelligendo ita ut tenear. Sic tenet *Navr. c. Humanæ aures, 22. q. 5. in q. 1. in finali*, ubi ait rogatum a judice, num hæc verba protulerit, Accipio te in meam, poſſe juramento negare ſe dixiſſe, ſi ficte ea protulit: idem tenet in propriis terminis *Manuel. 1. to. ſum. 2. edit. c. 245. n. 12.* & probatur ex ea doctrina, quam cum aliis, quos refert. tradit *Cov. 5. variar. c. 2. n. 4.* interrogatum a judice num mutuo receperit nummos, quos revera jam non debet, poſſe jurare ſe non recepiſſe: quia non recepit ita, ut nunc teneatur ſolvere: & ex ea doctrina, quam tradit *Silv. v. Mendacium, qu. ult.* ubi dicit clericum a cuſtodibus rogatum, num aliqua portet, ut gabellam ſolvere compellatur, poſſe juramento negare intelligendo ſe nihil portare, ex quo gabellam debeat: & tandem ex illa doctrina, quam tradunt *idem Silv. Juram. 3. q. 2. Navar. ſumm. c. 21. n. 19. Philiarchus de offic. Sacerd. l. 1. p. 2. l. 3. c. 14. fine*, nempe rogatum ab urbis cuſtodibus num veniat ex tali loco, quem falſo putant peſte infectum eſſe, ſi norit minime peſte affici, poſſe jurare ſe ex eo non venire, intelligendo, ex eo, peſte infecto, ut cuſtodes rogare debent.

28 Ex his infero, idem dicendum eſſe, quoties aliquis vere promiſit matrim. non tamen tenetur ſervare fidem ob aliquam cauſam, ut quia altera fornicata eſt, & cetera: poteſt enim juramento negare promiſſionem, intelligendo, ita ut teneatur. Quod non tantum intelligo verum eſſe, quoties certa eſt cauſa non implendi promiſſum, ſed etiam quando ſapientium judicio eſt probabile non teneri ſervare: poteſt enim jurare ſe non promiſiſſe, ita ut teneatur, quia tuta conſcientia innitens opinioni probabili, poteſt ſe non obligatum exiſtimare, & hanc partem tueri.

DISPUTATIO XI.

Utrum ficte contrahens matrimonium per verba de præſenti, abſque interno conſenſu, teneatur vere contrahere?

SUMMARIUM.

An ſecundum matrim. contractum poſt illud fictum, ſit validum, & explicatur c. Ex qui fidem de ſponſ. n. 1.

Et ibi an ſufficiat, ut filius conſentiens poſtea interne conſentiat.

An peccet ficte contrahens matrim. quamvis juſta cauſa intercedat, n. 2. & quid, ſi juret matrimonium, & de variis juramenti æquivocationibus, cod. n. 2.

An ficte contrahens matrim. teneatur vere contrahere, 1. opinio non teneri, n. 3. 2. Teneri, n. 4.

Opinio authoris, num. 5.

Quid ſi non ſit virgo, num. 6.

Quid ſi promittens non habuit copulam, num. 7.

Quid ſi diſpares conditione ſint, vel alia fraudis ſigna appareant, num. 8.

Quid ſi timeatur ſcandalum, vel malus exitus, n. 9.

An fictus hic contrahens abſolvendus ſit, antequam vere contrahat, 10.

Solvuntur argumenta, 11.

QUamvis diſp. hæc potius ad librum ſequentem, ubi de conſenſu requiſito ad matrim. agatur, pertineat: conſultius tamen duxi diſputare, quia eſt valde præcedenti annexa, & ex eiſdem principiis decidenda eſt. Conſtat igitur matrim. illud fictum, invalidum eſſe defectu conſenſus, utrum autem ſat ſit, ut hic fictus poſtea interne conſentiat, dicam lib. 2. diſp. 32. a n. 9. uſque ad 13. Non tamen conſtat, an ſecundum matrim. poſt illud contractum, validum ſit, nam *Hoſtienſis c. Is qui fidem, de ſponſ. propę finem*, licet dubius tenet hoc ſecundum matrim. irritum eſſe, idem *Joi. Andr. ibi, n. 4. Anchar. nu. 5.* & videtur cenſere eſſe probabile, *Ant. ibi nu. 8. Propoſ. n. 3. fine*, ſolum enim appellat oppoſitam ſententiam tutiorem, & ducuntur textu *d. c. Is qui*, ibi, *licet præſumptum primum matr. videatur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda. Ex quo ſequitur, quod nec verum, nec aliquod conſentatur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum*, ubi clare videtur hoc matrim. fictum ex ſtatuto Eccleſiæ eſſe impedimentum dirimens matrim. poſtmodum ſubſecutum. Dicendum tamen eſt, poſterius matrim. eſſe validum: nullus enim reperitur textus ſtatuens matrim. poſterius dirimi per prius fictum, nec obſtat, *d. c. Is qui fidem*, nam bene reſpondet *Abb. ibi n. 4.* illum textum non diſponere ſecundum matrim. eſſe irritum, ſed illative loqui, ſi primum matrim. quod de jure præſumitur, verum ſit, ſecundum eſſe nullum: quare ſi prius ſit irritum, non habebit locum illatio, & ſecundum erit legitimum, & ita docent *D. Th. 4. d. 27. q. 2. art. 1. quæſtiun. 4. ad 1. Paluad. 4. d. 28. q. 1. art. 2. concl. 3. n. 13. Sotus 5. d. 27. q. 1. art. 3. verſ. Alia præcipua, Adrian. 4. q. 2. de matr. ad 2. Veracruz 3. part. Speculat. art. 19. in ſolut. ad 3. Petrus de Soto lect. 3. de matrim. §. Primum igitur. Barth. a Led. de matrim. dub. 19. fol. 1295. Capua l. 2. dec. c. 78. n. 5. Manuel 1. to. ſum. in 2. edit. c. 208. n. 7. Enriq. l. 11. de matrim. c. 11. n. 3.* & ex Juriſperitis, *Panor. dec. Is qui, nu. 4.* & *ibi Vincen. & Alex. de Nevo nu. 9. Alanus ſumma confeſſorum, & Aſtenſis*, quos refert, & ſequitur ibi *Henricus num. 12. Roſell. matrim. 4. nume. 2. Angel. matrim. 2. n. 15. Silv. matrim. 4. qu. 8. Nav. ſum. c. 22. n. 76.* & hanc partem dicunt eſſe tutiorem *Ant. d. c. Is qui, n. 8. & ibi Præpoſ. n. 3. fin.*

Deinde conſtat hunc ficte contrahentem matrimonium peccare mortaliter; infert enim notabilem injuriam in re graviſſima, alteri contrahenti. Sic *Cajet. ſum. v. matr. c. Matr. poteſt ex ſeptem capitib. reddi vitioſum, §. Et ſcuto, & ibi Arm. n. 65. Nav. ſum. c. 22. n. 67. Petr. de Soto lect. 3. de matrim. §. Primum igitur. Ant. Cucus l. 5. inſt. majorum, t. 12. n. 46. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. art. 4. dub. 1.* Quod tamen intelligendum eſt, niſi ex urgente cauſa, ut gratia vitandi magni ſcandali, id faceret. Sic *Navar. eod. c. 22. n. 78.* ubi abſolute dicit tunc non peccare: quod difficultate non caret, quia ea fictio videtur quoddam mendacium, cum aliud verbis quam mente contrahens profiteatur. Verum credo, nec venialiter peccare, ſi æquivocatione utatur, dum verba profert (ea enim uti, ubi juſta cauſa ſubeſt, communis ſententia habet) ut ſi intelligat, Accipio te in meam, ſi ad id teneor, ſicut in ſimili aſſerunt *Silv. Juram. 4. q. 7. §. 2. Ang. Juram. 5. n. 8. Nav. ſum. c. 12. n. 14. Lud. Lop. 1. part. inſtr. cap. 42.* coactum a latrone jurare ſe daturum illi nummos, poſſe abſque perjurio id jurare, retinendo mente, Si ad id ſecluſo juramento teneor, nec eſſe perjurum, ſi intendat non dare, ſciens minime teneri. Similiter etiam id probatur ex doctrina, quam tradunt *Angel. Juram. 4. init. Silv. Juram. 3. q. 2. Tabiena v. Jurare n. 14. Armill. v. Juram. n. 16. Nav. d. c. 12. n. 9. Lud. Lop. d. c. 42. Philiarchus de offic. Sacerd. t. 1. p. 2. l. 3. c. 14. ad fin.* ubi concedunt feminam excommunicatam, eo quod non cohabitat viro, quem novit non eſſe ſuum, poſſe in articulo mortis conſtituram jurare ſe cohabitaturam, intelligendo ſi ad id teneatur, ut vel ſic excommunicationis abſolutionem obtineat: & tamen non poteſt habere animum cohabitandi, ergo ſimiliter in noſtro caſu licebit uti eadem æquivocatione. Quod ſi opponas irritum reddi ſacramentum, dico cum *Enriq. l. 11. de matr. c. 9. n. 6.* diverſum eſſe in hoc ſacramento, & in aliis ſentiendum, cum enim ultra ſacramenti rationem, contractus naturam induat, poteſt ea ratione qua contractus eſt, abſque ſacramenti injuria irritum reddi, quando cauſa juſta ad id cogit.

His præmiſſis duplex eſt ſent. I. docet non teneri ficte contrahentem matrim. vere conſentire, Prob. nam ficte profitens non tenetur ſecluſo ſcandalo vere profiteri, ſed poteſt ad eum locum ſe recipere, ubi ceſſat ſcandalum: ergo ſimiliter ficte ducens uxorem, non tenetur eaſſante ſcandalo vere ducere: utrobique enim eſt ficta traditio, illic monaſterio, hic autem uxori, & injuria recipientis: Antecedens fatetur *Sotus l. 7. de juſt. q. 1. a. 2. verſ. Anvero, qui tale votum. Nav. c. Statuimus, 19. q. 3. n. 75. Angles floribus 2. p. q. 1. de voto, art. 1. diſſic. 4. Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 3. fin. Arag. 2. 2. q. 88. ar. 1. f. 969. vol. 1. ab init. Manuel 2. t. ſum. c. 92. n. 5.* Item quia nullam injuriam irrogare videtur, cum neuter maneat vere obligatus, ut in ſimili dixi de ſponſalibus, quibus, diſp. præced. n. 26. Poteſt etiam probari aliis urgentiſſimis rationibus, quibus infra l. 4. diſp. 15. nu. 54. probabimus metu extorquentem a femina matrimonium, quamvis ipſa poſtmodum velit ratificare matrimonium illud, minime teneri: hanc ſent. videntur tenere *Hoſt. c. Ex parte, de ſponſ. D. Ant. 3. p. t. 1. cap. 19.*

cap. 19. init. Tabien. Matrim. 2. q. 7. §. 8. fin. dicunt enim ficto contrahentem ſecuta copula teneri ducere, vel aliter ſatisfacere: favent etiam *Roſel. Angel. Silv. Barth. a Ledeſm. fol. 1297. Manuel*, quos retuli nu. 1. *Covar. 4. decret. 2. p. c. 2. n. 4* ubi tunc ficte contrahentem obligant ad verum conſenſum, quando interfuit virginis defloratio: quaſi aliud ſentiant, quando ſolus adfuit fictus conſenſus. Et in propriis terminis eam tenet *Led. 2. 4. q. 47. art. 4.* & aperte ſentit eſſe probabilem *Victoria ſum. de matr. n. 252.* dicit enim oppoſitum non ſufficienter probari: & ſentiunt eſſe probabilem aliqui moderni, teſte *Petr. de Ledeſm. de matr. q. 45. art. 4. dub. 1. §. In hac difficultate fin.*

4 II. Sentent. docet teneri. Prob. quia eſt utrimque contractus Do, ut des, & alter jam implevit tradendo poteſtatem ſui corporis per verum matrim. ergo fictor tenetur vere implere. 2. quia ſequitur alteri graviſſimum damnum, cum enim in foro Eccleſiæ probare nequeat fictum alterius conſenſum, non permittetur aliud inire matrim. cogeturque continenter vivere. Tandem probari poteſt rationibus, quas afferam l. 4 diſp. 15. n. 4. ad probandum cogentem feminam ad matrim. teneri ipſa volente ratificare. Hanc ſent. videtur tenere *D. Th. 4. d. 27. q. 1. a. 2. quæſtiunc. 4. ad 1.* ait enim hunc ficte contrahentem puniri in foro Eccleſiæ, & in foro pœnitentiæ: cum ergo in foro Eccleſiæ fit certum cogi ad illud matrim. videtur ſentire idem eſſe in foro conſcientiæ, & expreſſe eam tenet *Scot. 4. d. 30. q. 1. verſ. Reſpondeo ſtante illo dolo, Major. 4. d. 27. q. 1. Adrian. 4. q. 2. de matr. ad 2. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. verſ. Alia præcipua P. de Soto* dicens eſſe indubitatam, *lect. 3. de matr. §. Primum agitur Nav. ſumm. c. 22. n. 76. Met. l. 1. ſum. c. 16. §. 13. f. 231. col. 2. Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 3. Bannez 2. 2. q. 77. a. 3. dub. 1. ad 2. confir. P. de Ledej. de matr. q. 45. ar. 4. dub. 1.* afferens priores ſent. eſſe improbabiles.

5 Sic concl. hæc 2. ſent. moraliter, & regulariter eſt veriſima: nam ſemper ſequitur notabile damnum feminæ, tum in fama, quare alii nubere non poterit: tum etiam quia non permitteretur aliud inire matr. Ceterum ſi nullum ex his damnis, nec aliud notabile ſequeretur, probabiliorem reputo priorem ſententiam, his enim ſecluſis damnis maxime urgent ejus rationes.

6 Hæc autem 2. ſententia extenditur, ut vera ſit, quamvis femina ficte ducta, non ſit virgo: adhuc enim damnum graviſſimum patietur, cum continenter vivere compellatur. Ita *Sot. Bannez, P. de Led. n. 4. allegati*, quod verum quidem eſt, niſi ipſa virum deciperet fingendo, vel dicendo ſe eſſe virginem, ut bene *Sotus, & P. de Led. ibi Enriq. l. 11. de matr. c. 11. n. 2. & 3.* Quod idem diceret, quando ipſa minime decepit, verum communiter virgo reputabatur, & ut talem vir ducebat, alias nullo modo eam ducturus, tunc enim ficte contrahens non tenetur vere contrahere: quia notabile damnum patietur contrahendo cum corrupta, & notabilis eſt mutatio inter eam, quam virginem credebat, & inter non vere virginem: item quia hæc eſt legitima cauſa diſſolvendi ſponſalia vera.

7 Extenditur 2. ut vera ſit, quamvis ficte contrahens minime copulam habuerit, adhuc enim tenetur vere contrahere, qui adhuc damnum illud ſentit decepta, ut compellatur ab illo abſtinere matrimonio. Sic videtur tenere *Sotus n. 4. citatus*, ait enim teneri ducere, præſertim ſi cognovit eam: idem *P. de Ledeſ. d. art. 4. dub. 1. concl. 1. in 4. prob.* ubi ait eſſe veram hanc ſententiam, quamvis nullum aliud damnum ſequatur, quam injuriæ ficti conſenſus.

8 Extenditur 3. hæc ſententia quantumvis contrahentes diſparis conditionis ſint; adhuc enim tenetur fingens conſenſum, vere contrahere. Sic *Barth. a Led. de matr. dub. 19. f. 1297.* Hoc tamen non placet, ſed verius eſſe credo non teneri, quia eſt maxima in contractu inæqualitas, unde ſatisfaciet alio modo reſarciendo injuriam. Sic *Roſella Matrimon. num. 4. Angel. Matrim. 2. n. 15. Silv. Matrim. 4. q. 8. Sot. 4. d. 27. q. 1. art. 3. verſ. Alia præcipua. Nav. ſum. c. 22. n. 76. Enriq. l. 11. de matrim. c. 11. n. 3. P. de Led. de matri. q. 45. a. 4. dub. 1. concl. 2.* Quanta autem debeat eſſe hæc diſparitas, dixi diſp. præced. nu. 6. Idem credo ſive femina diſparitatem norit, ſive ignorarit, ut dixi loquens de ſponſalibus, diſp. præced. n. 21. eiſdem rationibus: quia eſt maxima in contracti inæqualitas, & matrimonia inter valde diſpares, infeliciſſimos exitus habere ſolent. Idem credo quoties contrahens manifeſta ficti conſenſus indicia præbuit: quia tunc ipſa femina ſe decepit, quia ratione diſp. præced. n. 19. defendimus ad nullam teneri reſtitutionem fictum promittentem.

9 Similiter non teneretur ficte contrahens vere contrahere, quando peſſimi exitus probabiliter timerentur: ut bene *Enriq. l. 11. de matrim. cap. 11, n. 3. Petr. de Ledeſ. d. a. 4. dub. 1. concl. 2.* & diximus idem de ſponſalibus diſp. præced. nu. 10. & idem credo quando graviſſimum ſcandalum timeretur: ut de ſponſalibus dixi diſp. præced. num. 9.

10 Tandem id obſervandum eſt, quoties ficte contrahens tenetur vere contrahere, abſolvendum non eſſe, donec vere contrahat, quamvis ſe contracturum proponat. Quia attentis circumſtantiis, & rei gravitate, maximo expoſitus eſt periculo perſiſtendi in deceptione. Sic *Enriquez d. c. 11. n. 3. Petrus de Ledeſ.* afferens ſic tenere multos graviſſimoſque viros *d. dub. 1. concl. 1. fine, Bart. a Ledeſm. dub. 19. de matrim.* Quod temperandum credo, niſi ea contritionis ſigna præberet pœnitens, ut merito ac jure optimo perſuadeat ſibi confeſſarius, illum ſtatim contractarum: ut de eo, qui juſſus reſtituere in aliis confeſſionibus nondum reſtituit, aſſerunt communiter doctores.

11 Ad 1. argum. prioris ſent. nego conſeq. nam ficte contrahens matrimonium, ſi non vere contrahat, irrogat gravem injuriam feminæ, & matrimonium eſt in utriuſque contrahentis favorem, at ſi ficte profeſſus non ratificet, non videtur in grave religionis damnum, & religio potius ordinatur in bonum profitentis, quam e contra; qua ratione communis ſent. docet extrahentem abſque vi aut fraude profeſſum, nil teneri reſtituere. Ad 2. fateor ratione ſolius ficti conſenſus, ſi aliud damnum minime ſequatur, non teneri: ut diximus nu. 6. Argumenta autem ſecundæ ſententiæ ſolum probant ſubſecuto alio damno teneri vere contrahere, & non ex ratione ipſa contractus ficti: nam neuter re vera manet obligatus vero matrimonio, & ita ſervatur æqualitas.

DISPUTATIO XII.

Utrum promiſſio conſtituens ſponſalia, neceſſario fieri debeat coram parocho, & teſtibus, atque ita ſponſalia clandeſtina irrita ſint?

SUMMARIUM.

An valeant ſponſalia clandeſtina 1. ſent. non valere, nu. 1.

Pœna impoſita clandeſtino matrimonio, an conſeatur impoſita clandeſtinis ſponſalibus, & explicatur Clement. 1. de conſang. num. 2. juncti. num. 1.

Sententia verior, 1. valere num. 2.

Lex correctoria reducens ad jus commune, eſt extendenda, nu. 2. & ibi caſus omiſſus manet in diſpoſitione juris communis.

Solvuntur argum. & explicatur l. Oratio, ff. de ſponſal. & l. Si quis tutor, ff. de ritu nupt. num. 3.

DIfficultas hujus diſp. in eo verſatur, an ſicut *Trid. ſeſſ. 4. de matr. c. 1.* irritavit matrim. clandeſtinum, ita ſponſalia clandeſtina irritarit. Quidam enim cenſent eo ipſo illa irritaſſe. Prob. 1. ex *l. Oratio, ff. de ſponſ.* ibi, *Oratio, quæ quaſdam nuptias ſenatorum inibuit de ſponſal. nihil locuta eſt: rebe tamen dicitur ſponſalia in his caſibus ipſo jure nullius eſſe momenti.* Et ex *l. Si quis tutor 60. verſ. Quamvis, ff. de ritu nupt.* ibi, *quamvis verbis orationis cautum ſit, ne uxorem tutor pupillam ſuam ducat, tamen intelligendum eſt, nec deſponderi quidem poſſe.* Ergo eo ipſo quod Trid. irritavit matrim. clandeſtinum, cenſetur ſimilia ſponſalia irritaſſe. 2. nam pœna impoſita matrim. clandeſtino, cenſetur imponi clandeſtinis ſponſalibus, ut docet *Panorm. c. fin. de cland. ſponſal. nu. 6. Boniſ. Clem. 1. de conſang. n. 56. Franc. Nicoritius C. de edendo, rub. n. 32. Caſtill. l. 29. Tauri n. 10. Mex. conſ. 69. n. 66. & ſeq. vol. 1.* ergo 3. quia inhabilis ad matrimonium eſt inhabilis ad ſponſalia, ſed Trid. inhabilitat ad clandeſtinum matrimonium, ergo ad clandeſtina ſponſalia. Et confirm. ſicut ſe habet matrimonium abſolutum ad ſponſalia abſoluta, ſic clandeſtinum ad clandeſtina: ſed prohibito abſolute matrimonio ſunt irrita ſponſalia, ergo irritato clandeſtino, irritantur clandeſtina. Hanc ſent. videtur tenere *Alex. de Nevo rubr. de ſponſ. num. 6.* ubi ait quoties annullatur matrim. eo ipſo annullari ſponſalia: & *Menoch. proxime cit.* ait enim vitium clandeſtinitatis, quo vitiatur matr. vitiare clandeſtina ſponſalia: & tenent expreſſe *Alborn. tr. de art. contrah. l. 4. tit. 1. Matienz. l. 5. recop. t. 1. rubr. gl. 1. n. 45. init. & n. 51. fin.*

Dicendum tamen eſt non eſſe neceſſarium ſponſalia celebrari coram parocho, & teſtibus, ſed clam contracta valida eſſe. Prob. lex Trid. irritans matrim. clandeſtinum, eſt correctoria juris communis, & perinde extendenda non eſt ultra caſum expreſſum, *l. Præcipimus, C. de appellat.* ergo cum ſolum irritet matrimonium clandeſtinum, non debet extendi ad ſponſalia, ſed tanquam caſus omiſſus relinquendus eſt in diſpoſitione juris communis, *l. Commodiſſime, ff. de liber. & poſt.* Et confir. quia non militat eadem ratio prohibendi, matrim. etiam clandeſtinum prohibetur ad vitandum concubinatum, quo priori matrimonio clam inito ſpreto, contrahens aliam publice ducebat: cum enim de priori matrimonio Eccleſiæ non conſtaret, cogebat ad ſecundum, quod vere concubinatus erat: quod in ſponſalibus minime locum habet, nam matrimonium contractum prioribus ſponſalibus contempſis, validum eſt. 2. quia lex correctoria, per quam reducimur ad jus commune, eſt favorabilis, & extendenda, atque ita omnis intellectus, per quem ad jus commune reducimur, favorem continet, & extendi debet, eo quod res facile ad ſuam naturam redit. Docet optime *Gloſſ. c. Statutum, verb. Numerandum, de præb. in 6.* Tiraq. late probans *de primog. q. 24. n. 2. & ſeqq. Lud. Gom. regul. cancel. de jure quæſito non tollendo, qu. 16. init. Covar. 3. var. cap. 26. n. 4. Navar. de pœnit. d. 6. c. 1. §. Laborit, nu. 16. Anta Com to. 1. variar. cap. 5. num. 11. Molin. lib. 3. de primog. cap. 4. n. 25. Gutier. de juram. 1. part. cap. 51. num. 8. Enriq. lib. 3. de pœnit. c. 14. n. 7. in commento littera K.* ſed intelligendo decretum Tridentini, ut non irritet ſponſalia clandeſtina, reducimur ad jus commune, quo attento valida erant: ergo is intellectus tamquam favorabilis amplectendus eſt. 3. quia pœna appoſita contrahentibus *Clemen. 1. de conſang.* excommunicantur ducentes conſanguineam, & tamen non ligat ea cenſura ſola ſponſalia celebrantes, eo quod in oſtiolis nomine matrim. non veniunt ſponſalia, uti dixi diſp. 1. num. 2. atque ita docent *Gloſſ. Clem. 1. de conſang. verb. Contrahere, & ibi Steph. & Paul.* quos refert & ſequitur *Card. ibi qu. 18. & 19. idem Card. c. fin. de cland. de ſponſ. fin. & ibi*

ibi Hoſt. & Calder. Ant. ibi nu. 15. Anch. num. 17. Alex. de Nevo num. 15. Præp. n. 4. Felin. rubr. de ſponſ. num. 1. Curtius junior l. 2. nu. 58. ff. de juriſd. omn. jud. Jaſon. l. Cum quidam, num. 13. ff. de liber. & poſt Tiraq. poſt leges connubiales gloſſ. 2. num. 18. Sylv. excomm. 9. caſ. 41. n. 78. verſ. 6. Angel. Excomm. 7. caſ. 41. num. 2. Roſelia Excommunicatio 1. caſ. 43. n. 6. Tabiena Excommunicat. 5. caſ. 49. q. 1. §. 2. Cajet. verb. Excommunicatio cap. 47. & ibi Arm. num. 45. D. Ant. 3. p. tr. 24. c. 34. Sot. 4. d. 29. q. 2. art. 1. ad fin. verſ. Sed arguit. Navar. ſum. cap. 27. Latine num. 141. Hiſpane nu. 142. & late c. 22. num. 43. Covar. 4. decret. 2. p. c. 6. init. num. 22. Greg. Lop. p. 4. tr. 1. ante lib. 1. Suar. l. 2. fori, tit. de los caſamientos, num. 34. Ant. Gab. tom. 2. commun. in mea edit. l. 17. verſ. Sponſalia, f. 312. Veracruz 1. p. ſpecul. art. 10. §. Eſt autem ſecundo, Perez l. 5. ordin. t. 1. l. 2. init. Oroſc. l. 2. num. 24. ff. de juriſd. omn. jud. Salzedo præſt. c. 73. verſ. 9. Vivald. candel. ſacram. materia de ſponſ. c. 4. num. 47. Cord. ſumm. q. 52. Capua l. 4. decret. c. 23. num. 5. Azebed. l. 5. recop. tit. 1. l. 1. num. 10. Spino ſpecul. teſtam. gloſ. 15. num. 84. Lud. Lop. 2. p. inſtr. materia de matrim. c. 37. fol. 1041. col. 2. Barth. a Ledeſ. de matrim. dub. 25. poſt 6. concl. Vega l. 6. ſum. c. 104. ergo annullatio matrimonii clandeſtini non extenditur ad ſimilia ſponſalia. Quare hanc ſententiam tenent *Navar. ſum. Latin. c. 25. num. 144. & l. 3 conſ. in 1. edit. tit. de voto, conſ. 6. num. 3. & lib. 4. tit. de conſang. conſ. 3. n. 7. in 2.* vero *eod. tit. de vot. conſ. 3. n. 3. & l. 5. de raptor. t. conſ. 4 n. 3. verſ. 5. Veracruz append. ad ſpecul. dub. 9. Cordub. ſum. qu. 52. Guttier. l. 1. q. canonic. c. 18. num. 9. fin. & de jure 1. p. c. 51. a num. 3.* & concludit *nu. 8.* ita eſſe ſæpe practicatum, & tenere graviſſimos juriſperitos nemine contradicente, *Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. fol. 39. col. 1. §. Contrarium, Spino ſpecul. teſtam. gl. 15. nu. 79. & 80. Læl. Celſus ſum. caſuum reſerv. caſ. 19. Enriq. l. 11. de matrim. c. 5. nu. 8.* & dicit ſic tenuiſſe *Covar. Verac. & Buſtos*, de hac re conſultos, *& cap. 13. num. 8. Salzedo præſt. cap. 73. verſ. 9. Mendoza de caſt. l. 1. cap. 4. num. 72. Palacios 4. d. 40. qu. ult. fin. Gallego de cogn. ſpirit. cap. 13. Azeb. l. 5. recop. t. 1. l. 1. n. 14. & ſeqq. Lud. Lop. 1. p. inſtr. c. 85. fin. & 2. p. materia de matr. c. 37. f. 1041. col. 1. & c. 39. f. 1061. col. 1. Bart. a Ledeſ. de matrim. dub. 8. f. 1229. Segura direct. judic. 2. p. c. 15. n. 1. & 4. Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. art. 5. circa 2 pun. dub. 4. fol. 180. col. 2. fin. Manuel 1. tom. ſum. in 2. edit. c. 244. num. 10. Vival candel. ſacram. 1. p. c. 4. de ſponſ. n. 28. & 47. Vega l. 6. ſum. caſ. 104.* & tandem ſic declaratum eſſe a Cardinalibus referunt *Guttier. Azebedo, Segura, Enriquez, Manuel, Petrus de Ledeſ. ibid.*

Ad 1. arg. defumptum ex *l. Oratio, & l. Si quis tutor*, dico intelligendas eſſe. I. quando prohibetur matrimonium abſolute ſeu omnibus modis, cum enim tunc nullo modo poſſit contrahi matr. ſponſalia erunt promiſſio rei illicitæ, & ſic nulla; at contrahentes clandeſtinum matrim., tantum ſunt inhabiles ad clandeſtine contrahendum: quare promiſſio clandeſtina valet: eſt enim rei licitæ promiſſio, nempe matrimonii contrahendi eo pacto, quo jubet Eccleſia. Secundo modo ſunt intelligendæ, quando eſt eadem ratio in prohibitione matrimonii, & ſponſalium: ſic *Alex. Cin. Deci.* quos refert, & ſequitur dicens eſſe omnium, *Navar. l. 4. Conſil. 1. edit. tit. de conſang. conſ. 3. n. 6. in 2.* vero *l. 5. tit. de rapt. conſ. 4. n. 2. Oroſcius l. 2. n. 24. ff. de juriſd. omn. jud. Gutt. de jurem. p. 1. c. 51. n. 9.* & multi alii, quos refert & ſequitur *Salcedo præſt. cap. 73. §. Nec ſuperioribus*: at non eſt eadem ratio prohibitionis matrimonii, & in ſponſalibus, uti dixi num. 2. Tandem intellige, quando prohibitio matrimonii eſt perpetua, ſecus quando eſt temporalis, ut in hoc caſu, & ita explicant *Dec. Nav. Guttier. proxime cit. Greg. Lop. p. 4. t. 1 ante l. ſine, Azebedo, lib. 5. recop. t. 1. l. 1. n. 17.* Ad 2. negatur antecedens, ut probavi num. 2. Ad 3. Fateor, quando aliquis eſt perpetuo inhabilis ad matr. quocumque modo contrahendum, ut dixi in ſolut. ad 1. Ad confirmationem negatur major, quia prohibito matrimonio abſolute, ſponſalia non poſſunt cadere ſuper materiam licitam: ſicut cadunt, quando ſolum prohibetur clandeſtinum, eſſet autem vera, quando ſponſalia caderent ſupra matrimonium illo modo, quo eſt vetitum, ſcilicet clandeſtinum, ſi enim duo promitterent clam contrahere, eſſent nulla ſponſalia, tanquam rei illicitæ promiſſio.

DISPUTATIO XIII.

An ſaltem culpa ſit, ſponſalia clandeſtina contrahere?

SUMMARIUM.

Prima opinio, eſſe culpam, num. 1. & prohibito aliquo prohibetur omne, per quod pervenitur ad illud, n. 1. & 2. 2. Verior, non eſſe culpam.

1 DUplex eſt ſententia I. ait eſſe culpam, quia eo ipſo, quod *c. fin. de cland. de ſponſ.* prohibetur matr. clandeſtinum, cenſentur prohibita ſponſalia clandeſtina. Quia prohibito aliquo cenſetur prohibitum omne id, per quod perventur ad illud, *l. Oratio, ff. de ſponſ.* & probat multa cumulans *Rebuff. cap. Poſtulaſtis, in princ. num. 1. & ſeq. de clerico excomm. miniſtr.* ergo prohibito matr. cenſentur prohibita ſponſalia, quæ via ſunt ad illud. Sic tenent *Gloſſ. clem. 1. de conſang. v. Contrahere. Hoſtienſis d. c. fin. ſuper v. Contrahenda, & ibi Jo: Andr. num. 4. Card. fin. Anchar. n. 17. Abb. num. 6. Alex. de Nevo nu. 15. Præpoſ. num. 5. Ang. verb. Clandeſtinum, num. 3. Sylv. Matr. 6. qu. 7. dict. 5. & 6. Tabiena v. Sponſalia, q. 1. n. 2. & ibi Armil. num. 14.* & innuit *l. 1. t. 3. p. 4.* & docet ibi *Greg. Lop. v. Quæ los deſponſen. Roſel. v. Impedimentum, imped. 1. n. 13. Perez lib. 5. ordin. t. 1. l. 2. init.* Et ex Theologis, *Palud. 4 d. 28. q. 2. art. 2. n. 14. Cajet. ſum. Verb. Sponſalia*, imo *Cajet. & Armil.* dicunt eſſe peccatum mortale, quod idem docet *Barth. a Ledeſ. de matr. dub. 14.* ubi conſuetum eſt, denuntiationes præmittere. Et pro hac ſent. eſt *Synodalis conſtitutio Tolet. 4 tit. 4. 14.* ibi, *otrò ſi conſiderando de quantos inconvenientes ſon cauſa los clerigos, que ſe atreven inter venir en los deſposorios, o matrimonios prohibidos, mandamos, que ningun clerigo intervengan en ellos, aunque ſean de futuro*: ergo ſupponit ſponſalia clandeſtina eſſe prohibita.

Secunda ſententia omnino tenenda docet eſſe licita. Prob. quia nullo jure prohibentur: nam *c. fin. de cland. de ſponſ.* tantum prohibetur matrimonium clandeſtinum, & axioma illud, Prohibito matrimonio cenſetur prohibitum omne id, per quod ad illud pervenitur, deſumptum ex *l. Oratio, ff. de ſponſ.* non habet locum in hoc caſu: ut probavi diſput. præced. n. 3. ubi tripliciter limitata eſt *illa lex*. Nec obſtat doctrina communis n. 1. allegata aſſerens prohibitionem matrimonii clandeſtini factam *d. c. fin.* extendi ad ſponſalia: nam *Hoſtienſis ibi*, quem reliqui ſequuntur, fatetur, id non haberi ex illo textu ſed ex ratione textus, eo quod eadem inconvenientia ex ſponſalibus clandeſtinis ſequantur, cum ſæpe per copulam, & alios actus, transeant in matrimonium: quod cum hodie ceſſarit per decretum *Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de matr.* illa prohibitionis ratio ceſſat, neque etiam ſunt prohibita jure novo: nam Tridentinum ſolum prohibuit matrimonium clandeſtinum, nec id decretum ad ſponſalia extenditur, ut probavi diſp. præced. n. 1. Quare hanc ſententiam tenet *Veracruz append. ad ſpecul. dub. 9. fol. 44. §. Ad dubium, Lud. Lop. 2. p. inſtr. matér. de matr. c. 37. f. 1041. col. 2. Salzedo præſt. c. 73. verſ. 9. §. Ex quibus, & §. Eſt ſaus*, intelligit conſtitutionem Tolet. pro priori ſent. allegata, quando ſponſalia ſunt prohibita ob canonicum aliquod impedimentum, ut inter conſanguineos, & *Petr. de Ledeſ. de matr. q. 45. ar. 5. circa ſecundum punctum, dub. 4.* refert Cardinalium responſum continens præceptum Trid. ut matrimonium celebretur coram parocho & teſtibus, non extendi ad ſponſalia.

DISPUTATIO XIV.

Utrum notabilis contrahentium vero animo ſponſalia diſparitas ea irritet: vel ſaltem cauſam juſtam irritandi præbeat, quando contrahens conſcius erat conditionis alterius?

SUMMARIUM.

Rationes ad probandum non valere ſponſalia inter impares: num. 1.
Vera ſententia, valere, 2.
An poſſint irritari quando timetur magnum ſcandalum, aut peſſimus exitus, & odia, quamvis contrahentes pares ſint, 3.
Quid quando pater contradicit, 4.
Solvuntur argumenta, explicatur an promiſſio prodiga obliget, 5. junctio num. 1.

1 VIdentur ea ſponſalia, aut irrita, aut ſaltem irritanda eſſe: quia ſi quis prodige meretrici ſpondeat pro corporis uſu, non tenetur implere ita prodige, cum ſit peccatum, ut docent *Sotus lib. 4. de juſtit. q. 7. art. 1. ad 5. verſ. An vero contra, Ledeſm. 2. p. 4. qu. 18. art. 5. §. Circa 2. memb. fol. 264. c. 2. Mercado lib. 6. de contr. cap. 15. §. Todas las veſtes, Palac. lib. 5. de contr. cap. 11. fol. 479. verſ. Verum adhuc difficultas urget. Salon. 2. 2. qu. 62. art. 5. contr. 4. poſt concl. §. Ex quo ſequitur, Baunez eod. art. 5. dub. 5. concl. 3. Man. 2. tom. ſum. c. 49. n. 4.* & addunt *Sotus, Palacios, Baunez, Manuel* eſſe verum, quamvis promiſſio jurumento firmetur: ſed promiſſio matrimonii facta notabiliter impari, eſt prodiga, ergo non obligat, 2. quia quoties in contractu eſt notabilis deceptio, omni jure reſcindendus eſt: & ſi dicas non eſſe deceptionem, quia contrahens noverat inferiorem alterius conditionem, contra, quia promittens immodicum per modum præetii, & contractus, non tenetur totum ſolvere, ſed juſtum & æquale pretium, ſed immodice promittit, & non gratis, ſed per modum contractus, quæ ſpondeat notabiliter impari, ergo non tenetur.

2 Dicendum tamen eſt valida eſſe ſponſalia, quia cum contrahens ſit dominus rei promiſſæ, & conſcius notabilis exceſſus, videtur velle libere cedere jure, & exceſſus donationem facere. Sic tenet *Veracruz 3. p. ſpecul. art. 19. concl. 2. Cord. in qu. lib. 1. qu. 13. d. 1. & P. Molin. tom. 2. de juſtit. tr. 2. diſp. 271. fol. 113.* ubi optime hoc explicat dicens, quamvis puella nobilis, & dives male faciat ſponſalia contra patris voluntatem cum ignobili, aut paupere contrahendo, eo quod executio eſſe nequeat ſine aliorum ſcandalo, & ipſius puellæ dedecore, & ita prodige, & cum peccato promiſerit, teneri, & neminem audere affirmare oppoſitum, eo quod eſt contra Eccleſiæ praxim, hujuſmodi fidem ſervare cogentis.

3 Hoc tamen limitandum eſt, niſi ſcandalum magnum ex eo matr. probabiliter timeatur. Quia virtus juſtitiæ obligare nequit ad actum, qui ſine peccato impleri non poteſt, ſed contrahere matr. cum magno illo ſcandalo eſt aperte lethalis culpa, cum notabiliter charitas proximi lædatur, diſſolvatur parentum pietas, & cognatorum amicitia, & colligitur ex *c. Cum in tua, de ſponſ.* ibi, *de fama, vel ſcandalo*, & ita docet ibi *Gloſſ. v. Scandalo, Panor. ibi num. 4. Alex. de Nevo nu. 6. propoſ. nu. 2.* ibi docent, quando vehementer ſcandalum timetur ex matrimonii contractu inter contrahentium conſanguineos, poſſe, & debere judicem interdicere matrimonium: *Idem Panormitanus, cap. Requiſivit de ſponſal. nu. 4.* ubi ait. Eccleſiam compulſuram non eſſe implere ſponſalia, quoties rixæ inter parentes contrahentium probabiliter timentur. Et melius id expreſſe docent *Felin. conſ. 26. nu. 21. Navar. ſumm. cap. 16. n. 18. Menoch. conſ. 1. nu. 44. & 66. volum. 1. Cord. d. qu. eſt. 3. paulo poſt princ. verſ. Dixi regulariter, Guttier. lib. 2. qu. canon. cap. 20. num. 20. & 23. Capua lib. 1. deciſ. cap. 78. n. 3. Lud. Lop. 1. p. inſtr. cap. 76. in 2. edit. fol. 183. col. 2.* Et loquuntur *Navar. Guttier. n. 23. Cordub. Capua, Lud. Lop.* Quamvis ſecuta ſit virginis defloratio ſub ea ſpe matrimonii futuri, quod quidem veriſſimum eſt propter rationem dictam. Et idem dicendum eſt, licet nulla ſit inter contrahentes diſparitas, ut bene *Ludov. Lop. ibi*. Caute tamen conſiderandum eſt hoc ſcandalum, non enim quodcumque ſufficiet; ſæpe enim vanæ minæ jactantur, terroreſque opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ tamen experientia teſte, ubi deferbuit ille impetus, & matrimonium celebratur in nihilum recidunt, facileque animi conciliantur, ſedaturque omnis tempeſtas. Idem dicerem quoties eſt timor probabilis peſſimi exitus, ut odii capitalis inter ipſos contrahentes, ſic *Menoch. eod. num. 66. Gutier. num. 23.*

4 Hinc infertur, quod docet *Guttier. eod. qu. n. 23.* poſſe patrem impedire ſponſalia filii contra ejus voluntatem inita, ſane intelligendum eſſe nempe quando ſcandalum dictum probabiliter timetur, alias enim cum filius teneatur fidem ſervare, ut dixi nu. 2. non poterit pater tuta conſcientia impedire, ne filius ſuam obligationem exequatur.

5 Ad 1. dico, eam doctrinam negandam eſſe, ut bene negat *P. Molin. allegatus n. 2.* quia licet promiſſio ex liberalitate proceſſerit, at executio non eſt ex liberalitate, ſed ex debito, quare cum in executione nulla ſit prodigalitas, ſed debiti impletio, tenetur in utroque foro integre implere, non obſtante promiſſionem prodige, & cum peccato veniali factam eſſe: ſicut promittens ſeminæ pecunias, ut tradat corpus, promittendo peccat, tenetur tamen implere: unde poteſt dici eſſe peccatum ex parte modi promittendi, non ex parte rei promiſſæ. 2. dico, eſto ea doctrina vera eſſet, adhuc eſt diverſa ratio, nam promittitur pecunia in pretium, nec eſt animus libere donandi, quæ ideos hic contingunt. Ad 2. dico non eſſe deceptionem, quia contrahens diſparitatem noverat, nec obſtat replica, quia non promittitur per modum pretii.

DISPUTATIO XV.

Qui ſint habiles ad ſponſalia contrahenda?

SUMMARIUM.

Qui ſint habiles ad ſponſalia num. 1.
Omne impedimentum perpetuum, quod impedit matrimonium, licet non dirimat, dirimit ſponſalia num. 2. & quid ſi eſt temporale, pro illo tempore, eodem num. 2.

1 HActenus de promiſſione, quæ eſt prima conditio ad ſponſalia requiſita, egimus: jam de contrahentium habilitate, quæ eſt 2. conditio, agendum eſt. Hæc autem habilitas in 2. conſiſtit: alterum eſt, ut contrahentes nullo impedimento affecti ſint: & de hoc eſt diſput. præſens: alterum vero, ut ætatem jure præſcriptam habeant, & de hoc duplici diſput. ſeq. erit ſermo. Sit igitur concl. Illæ ſolæ perſonæ habiles ſunt ad ſponſalia, inter quas conſiſtere poteſt matrim. ratio eſt manifeſta, quia ſponſalia ſunt promiſſio futuri matrimonii, ergo inhabiles ad matrimonium ſunt inhabiles ad ſponſalia.

2 Obſervandum tamen eſt, quamvis impedimentum minime dirimat matrim. ſed ſolum impediat licite contrahi, diſſolvere tamen, & prorſus irrita reddere ſponſalia, ſi ipſa præcedant, & ratio eſt, quia promiſſio rei illicitæ obligare non poteſt, ſed dum adeſt impedimentum impediens, eſt illicitum matr. ergo ſponſalia, quæ ſunt ejus promiſſio, obligare nequeunt, ſed prorſus irrita erunt. Sic *P. Soto lect. 18. de matrim. §. Ad ſponſalia, Navarr. lib. 4. conſ. to. 1. de ſponſ. in 1. edit. conſ. 38. a n. 6. in 2. conſ. 5. a n. 6.* ubi la'e probat invalida eſſe ſponſalia Catholici cum hæretica, quia illicitum eſt cum ea contrahere matrim. quamvis validum ſit. Hæc tamen accipienda ſunt quando impedimentum eſt perpetuum, ſecus enim quando eſt temporale: nam impuberes contrahere poſſunt ſponſalia, cum tamen pro tunc non poſſint contrahere matrim. Similiter qui vovit caſtitatem ad tempus, non poteſt licite pro eo tempore matrimonium inire, valide tamen contrahit ſponſalia, & conſtat ex *l. Non ſolet, 10. ff. de his, qui notant infam.* ubi notat *gl. verb. Non nocet, & ibi Bald. n. 2. Navar. l. 4 conſ. in 1. edit. tit. de conſang. conſ. 3. n. 7. Greg. Lop. par. 4. to. 1. ante l. 1. fine, Gutier. de jurament par. 1. cap. 51. nu. 9. Azebedo lib. 5. recop. to. 1. lib. 1. nu. 17. P. Greg. ſyntagm. juris par. 2. lib. 8. cap. 5. n. 4. Petr. de Ledeſ. de matr. qu. 47. art. 15. dub. 2.* Rutius hoc intelligendum eſt, niſi promiſſio eſſet contrahendi pro eo tempore, quo adeſt impedimentum, ut qui per biennium promiſit caſtitatem, ſi daret fidem de matrim. ſtatim contrahendo animo illud conſummandi intra id tempus, illicite promitteret, ac proinde ſponſalia eſſent nulla.

DISPUTATIO XVI.

Quæ ætas deſideretur in contrahentibus, ut habiles ſint ad ſponſalia?

SUMMARIUM.

Quot difficultates ſint diſputandæ, num. 1.
Septennium completum petunt ſponſalia, & ſatis eſt, ſi ultima dies incepta ſit, & ſeptennio præſumitur rationis uſus, 2.
Quid ſi ſeptennio ambo, aut alter uſu rationis carent, & explicatur l. In ſponſalibus ff. de ſponſal. 3.
An exigatur, ut ſeptennium illud metaphyſice completum ſit, 4.
Si a minoribus ſeptennio contrahantur ſponſalia, non valent, niſi poſtea ratificentur, 5.
Quæ ſint ſigna hujus ratificationis, an habitatio mutua, jocalium miſſio, &c. & exigatur expreſſa ratificatio, ubi non ſimul habitant, 6.
An ut hæc ſigna ratificent priora ſponſalia invalida, exigatur contrahentes noſſe fuiſſe invalida: & ſimiliter ad ratificandum profeſſionem, vel votum invalidum, & quid ſi exiſtimans fuiſſe invalidum, demo vovat, 7.
Poſt num. 7. invenies alia ſummaria.

QUatuor difficultates continet præſens diſputatio. I. eſt, quæ ætas neceſſaria ſit ad ſponſalia. II. An malitia ſupleat ætatem. III. An ſatis ſit quæcumque ætas, malitia ætatem ſupplente. IV. An ſatis ſit, ita malitia ſuppleat ætatem, ut puer capax ſit lethalis culpæ. 1

Difficultas I. An ſeptennium completum deſideretur ad ſponſalia. Videtur enim non eſſe præſcriptam ætatem per *l. In ſponſ. contrah. 14. de ſponſ.* ibi, *in ſponſalibus contrahendis ætas contrahentium definita non eſt, ſicut in matrimoniis*. Sit I. concluſ. ſeptennium completum deſideratur in ſponſalibus contrahendis. Fatentur omnes, & conſtat ex *c. Litteras*, ibi, *antequam ſeptimum annum compleſſet, & c. Acceſſit de deſpon. impub.* ibi, *antequam ſeptimum annum compleſſet, & c. Ad diſſolvendum eod. tit. & l. in ſponſalibus contrahendis, fin. ff. de ſponſ. & l. fin. to. 1. p. 4.* & ratio eſt juxta *D. Th. 4 d. 27. qu. 2. art. 2.* quem omnes ſequuntur, quia ſeptennio completo incipit communiter rationis uſus, & libertas. Ut manifeſte probatur *ex l. Si infanti, 4. §. ult.* juncta, *l. Potuit, C. de jure deliber.* nam *illa l. Potuit*, dicitur requiri voluntatem pupilli, ut ipſi acquitatur hæreditas, & *Si infanti, §. ult.* dicitur poſſe majorem ſeptennio acquirere. Ergo ſupponit habere voluntatem, & *d. l. In ſponſ.* ibi, *ſi modo id fieri ab utraque perſona intelligatur*, ideſt, *ſi non ſint minores, quam ſeptem annorum*. Item qua alias non poſſet jus canonicum præſcribere ſponſalia tunc contracta valida eſſe, cum abſque propria contrahentium voluntate conſiſtere nequeant, & voluntas libera non ſit, ubi deeſt uſus rationis: & ſeptennio hunc advenire, ultra alios late probat *Mendoſ. de ætate minor. c. 4. n. 2.* Hinc colligitur ratio, cur jus canonicum eamdem ætatem ad ſponſalia in viris & feminis præſcripſerit, cum tamen diverſam ad matr. petat: quia ad ſponſalia ſufficit rationis uſus, qui eodem tempore viris, & feminis advenit: ad matrim. vero potentia generandi deſideratur, quæ tardius in viris reperitur: hanc rationem reddit *D. Th. art. 2. ad 3.* Sufficit tamen, ſi ultima ſeptennii dies non ſit completa, ſed incepta, & hoc favore matrimonii, ſicut favore teſtamenti: idem ſtatutum eſt *l. Qua ætate ff. de teſtam.* non enim eſt minus favorabile matrimonium, quam teſtamentum. Sic *Covar. 4. decret. 1. p. c. 2. n. 2. Mendoſ. de ætate minori, c. 14. n. 11. Enriq. l. 11. de matrim. c. 13. n. 2. Ludov. Lop. 2. p. inſtr. de matrim. c. 37. fol. 1039. col. 2. fin.*

Intellige tamen, ſi ſeptennes uſum rationis habeant, ſi enim aut uterque, aut alter illum adeptus non ſit, ſponſalia ſunt irrita: atque intelligitur *l. In ſponſ. contrah. ff. de ſponſ.* dum ait non eſſe præſcriptam ætatem ſponſalibus, ſicut matrimonio: nam iſi matrimonio ſemper ſufficit ætas præſcripta jure; in ſponſalibus autem non ſemper: ſæpe enim ſeptennio completo deeſt rationis uſus. Sic *Gloſſ. ibi, fin. Goffred. ſum. tit. de ſponſ. impub. n. 3. Martin. de Garatis inter conſilia matrim. Zilleti conſil. 15. num. 7.* 3

Rogabis tamen an neceſſarium ſit, ut ſeptennium omnino completum ſit, vel ſat ſit moraliter completum eſſe, quia parum deficit: quod dubium proceedit, quando non conſtat malitiam ſupplere ætatem; nam quando conſtat, id diputabimus n. 8. & 9. Et quidem aliqui cenſent ſufficere moraliter completum eſſe, ut ſi duo vel tres dies deficient: quia quod parum diſtat a re, parum, aut nihil diſtare videtur, teſte *Ariſt. & Phyſ.* ſic videtur ſentire *D Th. 4. d. 27. q. 2. art. 2. ad 7.* quem ſequuntur *D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 18. init. Silv. v. Sponſal. q. 2. d. 2.* ubi *Tabien. q. 4. n. 5. Turrecr. c. Ubi non eſt, n. 2. fin. 30. q. 2. Perez l. 5. ord. t. 1. l. 1. fol. 6. §. 2. opinio, Barth. a Ledeſ. de matr. dub. 11. fol. 1204. Lud. Lop. 2. p. inſtr. de matr. c. 37. f. 1039.* ubi ait valere ſponſalia contracta a proximis ſeptennio, quia quod parum diſtat a re, niſi diſtare videtur. Sed revera non eſt hujus ſententiæ: quia expreſſe ait; quando malitia ſupplet ætatem. Item expreſſe docent, quando duo, vel tres dies deficiunt. *Jo. Andr. c. Litteras, n. 2. de deſponſ. impub. Henric. c. Acceſſio, de deſp. impub. nu. 2. & 3. Vega l. 6. ſum. caſ. 101.* Idem dicit, licet deſit hebdomada, *Man. 1. t. ſum. in 2. edit. c. 244. n. 2.* Idem ſi deſit aliquid amplius hebdomada, docent *Sot. 4. d. 27. 2. art. 2. ad 3. Vivald. candel. materia de ſponſ. 1. p. n. 15.* Idem *Victoria ſum. de matr. n. 284. Veracruz 1. p. ſpecul. art. 16. §. Primo ſponſalia*, ubi dicunt, valere ſponſalia,

salia, quando contrahentes septennio nimis propinqui sunt: idem *l. finalis, tit. 1. p.* ibi, *siete annos, o poco menos*. Verum probabilius mihi est, exigi septennium metaphysice completum, ubi de malitia ætatem supplente non constaret. Probatur, quia vel una die deficiente, vere non diceretur septennium completum, sed inceptum. Item quia ad testamentum, in quo requiruntur quatuordecim anni completi, si una dies deesset, non valeret testamentum: & ita *l. Qua ætate, ff. de testam.* tanquam quid specialiter notandum, definitur sat esse, ultimam diem anni decimi quarti cœptam esse, similiter non valeret professio, si una dies deficeret ad decimi sexti anni complementum. Ita tenet *Alex. de Nevo c. Litteras, de despons. impub. fin.* & videntur tenere *Covar.* & *DD. nu. 2. in fine allegati*, qui tanquam quid speciale dicunt favore matrimonii satis esse, ultimam diem septennii inchoatam esse.

5 II. Conclusio, si uterque, vel alter contrahens minor septennio sit, nec malitia suppleat ætatem, sunt nulla sponsalia: nisi post legitimam ætatem expresse, vel tacite ratificentur. Sic definitur *c. Litteras, c. Accessit, de despon. impub.* & *c. unic. in pr.* & §. *Porro, eod. tit. in 6.* & ratio est, quia sponsalia sunt promissio mutua, ergo si saltem alter defectu ætatis incapax sit promittendi, corruent sponsalia.

6 Hujus autem tacitæ ratificationis signum erit, si adveniente legitima ætate contrahentes simul habitent, habetur *cap. unic. de despon. impub. in 6. initio*. Quia ex cohabitatione præsumitur ejusdem voluntatis perseverantia. Sufficit autem si hæc mutua habitatio fit in domo viri, vel mulieris, vel cujusque: ut docent *Hostien. cap. Litteras, de despon. impub. prope fin.* & *ibi Jo: Andr. fine, Ant. n. 5. Alex. de Nevo nu. 7.* & *8. Francus d. c. unico, in princ. n. 3. Brun. de sponf. concl. 5. n. 1. habetur tom. 9. tract.* Si autem non simul habitent, non intelligiuntur consentire, nisi verbo, vel facto eorum, liquido appareat ipsos in eadem voluntate persistere. Habetur expresse *d. c. unic.* ubi *Gloss. verb. Verbo*, inquit, ut quia facti majores vocant sponsos: idem *Rosella verb. Impedimentum impedim. 13. nu. 8. Angel. Matrimonium 3. impedim. 24. nu. 12. Silvest. Matrimonium 8. q. 14. dict. 8. Anton. Cucus lib. 5. instit. majorum to. 10. nu. 12.* Facto vero censentur ratificare, ut quia post septennium simul jacent, vel se osculantur ut sponsi: *Glos. d. c. un. v. Vel facto, Rosell. Silv. Ant. Cucus,* & *Brunel. proxime cit.* item tacto, ut si alter alterius domum petit, vel mittit munuscula a sponsis mitti consueta. Sic *Gloss. c. Litteras, v. Placere, de despon. impub.* & *ibi Anchar. n. 8. Alex. de Nevo num. 8. Præpos. n. 2. Ang. n. 12. citato:* de qua munerum missione, & subarrhatione, quando sit signum sponsalium, vel matrimonii, dicemus late infra tota disp. 22. Hinc infertur minus bene aliquos sentire dicentes, ubi deest mutua habitatio, exigi expressum consensum. Hi sunt *Archid. d. c. un. n. 3. Host. d. c. Litteras prope fin.* & *ibi Alex. de Nevo n. 8.* Sed contrarium colligitur ex *d. c. unic.* ubi deciditur, quando contrahentes non simul habitant, satis esse verbo, vel facto ostendere eamdem voluntatem permanere, si facto, ergo satis est consensus tacitus; & ita expresse rejecta priori opinione tenent *Jo: And. d. c. unic. n. 4.* & *ibi Domin. ante §. Idem quoque, Francus ibi in princ. n. 5.* & videtur tenere *Ant. d. c. Litteras, n. 5.* Hæc autem omnia accipienda sunt si adsit internus consensus, illo enim deficiente, quamvis ex iis signis præsumantur in foro externo sponsalia, non erunt tamen valida in foro conscientiæ.

Id tamen noverim, tunc hæc signa inducere tacitum consensum, quando contrahentes noritiam habent sponsalium tempore infantiæ initorum: ubi enim ea ignorantur, nullus consensus reperiri potest: nihil enim volitum, quin præcognitum. Sic *Anchar. c. Litteras, de despon. impub. nu. 8. Francus c. unic. eod. tit. in 6. in princ. nu. 5. Brunel. de despon. concl. 5. n. 1.* Exigitur etiam, ut norint sponsalia illa tempore infantiæ celebrata, fuisse nulla: si enim ex errore, quo putabant esse valida, ea ratificent, nihil agunt: quia error tollit consensum, *l. Si per errorem, ff. de jurisd. omn. jud.* sic *Francus ibi*. Et probatur, quia ut professio invalida firmetur per actus tacitam professionem inducentes, exigitur, ut profitens norit priorem professionem fuisse nullam, & velit eis actibus eam ratificare, ac si denuo emisisset: ut docet *Nav. l. 3. cons. tit. de regul. in 1. edit. cons. 36. n. 3.* & *cons. 37. n. 2. in 2. cons. 35. n. 4.* Item probatur, quia si quis invalide religionem voveat, & postmodum ex ignorantia ratificet non manet obligatus, sed oportet, ut velit ratificare habita notitia nullitatis prioris voti: ut bene docent *Rosel. Votum 2. n. 13.* & *Matrim. 4. n. 5. Silv. Matr. 4. §. 10. Nav. sum. Latin. c. 12. nu. 71.* Similiter si quis dubio motus an votum a se emissum fuerit validum, & ob id denuo voveat, non tenebitur ad votum, ubi sciverit prius votum fuisse nullum, nisi constet voluisse ita se obligare, quamvis sciret prius votum irritum fuisse: quia ea ratificatio fuit ex errore, nec censendum est habere absolutum vovendi animum, sed ex suppositione falsa valoris prioris voti; ut docent *Cord. sum. q. 14. 144 Man. 2. to. sum. c. 99. nu. 7. Vega l. 5. sum. cas. 97.* & *105.* ergo similiter ad ratificandum priora sponsalia invalida, erit necessaria scientia nullitatis illorum.

Ad argum. contrarium constat ex dictis n. 3.

S U M M A R I U M.

An malitia supplcat ætatem, 1. opinio negativa, n. 8.
2. Verior, n. 9.
Quorsum deserviit præscriptio septennii ad sponsalia, n. 10. & *11.*
Solvuntur argumenta nu. 12.
Post quem invenies reliqua summaria.

D Ifficultas II. Utrum in sponsalibus malitia suppleat ætatem: id est an valeant sponsalia ante septennium, si eo tempore rationis usus contrahentibus adsit. Duplex est sent. I. negat. Primo, quia ubi certa ætas jure præscribitur, præveniri nequit, ut constat in professione & testamento. 2. Quia si valent sponsalia, si ante septennium discretio adsit, & post septennium non valent ea deficiente, ergo perperam jus rescriptit septennium, sed consultius decideret valere sponsalia ab habentibus rationis usum contracta. Sic tenent *Abb. c. Juvenes, n. 5.* & *c. Gemma nu. 6. de sponf. Marian. Soc. cons. 3. vol. 1. Rosella v. Impedimentum imped. 13. nu. 9. Angel. v. Sponsalia, nu. 5.* & clarius *Matrimonium 3. imped. 14. nu. 2. Bru. de sponf. concl. 4. nu. 5. Alex. Carrier. lib. 1. de sponf. c. 7. uterque habetur tom. 9. tract.* idem videntur tenere *Host. summ. tit. de sponf. nu. 5.* & *8. vers. Effectus, Arch. c. un. de desponsat. impub. in 6. ante n. 1.* & *ibi Domin. §. 1. Henric. c. Accessit, de despons. impub. n. 2.* & *3.* ubi dicunt tantum malitiam supplere ætatem, quando femina ante septennium fuit tentata ad copulam, tunc enim dicunt oriri publicam honestatem propter copulæ intentionem per *c. Juvenis, de sponsal.*

II. Sententia multo verior affirmat malitia supplente ætatem, valide contrahi sponsalia ante septennium. Probatur ex ratione *Jurisconsulti, l. In sponsal. l. 1. ff. de spons.* dicentis satis esse sponsos quid agant, intelligere, ergo si puer præcocis ingenii, & judicii, quid in hoc contractu agat, ante septennium intelligat, erit validus. 2. Quia cum sponsalia sint via, & dispositio ad matrimonium, eo ipso, quid jus disposuit in matrimonio, malitiam supplere ætatem, *c. de illis el 2. de desponf. impub.* censetur idem in sponsal: disposuisse per *l. Oratio, ff. de sponf.* & ita tenet ex Theologis *D. Thom. 4. d. 27. q. 2. art 2. ad 7. D. Anton. 3. p. t. 1. c. 18. init. summ. consil. l. 4. t. 1. q. 5. Sot. 4. d. 27. q. 2. a. 2. ad 3. Ledef. 2. 4. q. 45. art. 2. Enriq. l. 11. de matrim. c. 13. n. 9. Philiar. de offic. Sacerd. t. 1. p. 2. l. 2. c. 1. Vivald. candel. 1. p. tit. de sponf. n. 14. Bart. a Ledef. de matr. dub. 11. f. 1240. Vegal. 6. sum. cas. 101. P. de Ledef. de matr. q. 43. art. 2. dub. 2. Lud. Lop. 2. p. instr. materia de matr. c. 37. f. 1039. Manuel 1. tom. sum. 2. edit. c. 244. n. 3.* & ex Jurisperitis *Gl. c. Juvenis, de sponsal. v. Dubia,* & *c. Sponsa, eod. tit. fin.* & *30. q. 2. in sum. v. Sponsalia Goffred. sum. tit. de Sponf. n. 8.* & *11. Jo: Andr. d. c. un. de desponf impub. in 6. n. 1. ubi Franc. in prin. nu. 2. idem Jo: And. d. c. Juvenis, nu. 9.* ubi *Innoc. init. Ant. n. 5. Card. n. 1. Anchar. nu. 4. Calder.* & *Jo. de Fano*, quos refert, & sequitur *Alex. de Nevo, ibi nu. 19. Præpos. n. 7. Bald. cons. 44. vol. 4. Pisana, vers. Sponsalia, n. 3. ubi Silv. q. 2. d. 2. Tabien. q. 4. n. 5. Arm. n. 4. Turrec. c. Ubi non est, n. 2. fin. 30. q. 2. lex finalis t. 1. p. 4. Cov. 4. decr. 1. p. c. 2. n. 1. Mart. de Garat. inter consilia matr. Zileti, cons. 15. n. 7. Costan. de sponf. tit. Qui possint contrahere sponsal. n. 2. habetur t. 9. tr. Ant. Cucus l. 5. instr. major. t. 10. n. 11. Guttier. authen. Sacramenta puberum n. 5. Si adver. vend. Perez l. 5. Ordin. t. 1. l. 1. f. 6. vers. 2. opinio, A. Gab. tom. 3. comm. l. 17. in mea edit. f. 312. vers. Sponsal.*

Ex his infertur, ideo jus præscribere septennium, ut præsumatur rationis usus: in ea enim ætate nisi contrarium manifeste appareat, præsumitur rationis usus in puero, non autem ante eam ætatem. Sic *Jo: And. c. Juvenis, de sponsal. n. 9. ubi Anch. n. 4. Alex. de Nevo, n. 19.* & *c. Litteras, de desponf. impub. fin. Henr. c. Accessit, n. 2. de desponf. impub.* & ratio est, quia in dubio, & ubi contrarium non apparet, inspicimus annorum numerum, alias frustra jus annos præscripsisset. Idem ex Theologis docet *Lud. Lop. 2. p. instr. de matr. c. 37. f. 1039. col. 2. fin.*

Tandem infertur, ante septennium non esse sponsalia, nisi probetur contrahentes esse doli capaces: septennio tamen completo esse sponsalia, nisi probetur non esse doli capaces. Sic *Henric. c. Accessit, nu. 2. de desponf. impub.*

Ad 1. argumentum dico id esse verum, nisi jure expressum sit contrarium in aliquo casu æquivalenti, ut contingit hic facti explicui num. 9. Ad 2. constat ex dictis num. 10. 11. præscripsit enim jus eam ætatem, ut tunc usus rationis, & sponsalia esse vera præsumatur, & non antea.

S U M M A R I U M.

An in quacumque ætate præveniatur usus rationis, sint vera sponsalia. 1. opinio negans num. 13. & *ibi quando dicatur infans proximus septennio. 2. Verior num. 14.*
Post quem invenies reliqua summaria.

D Ifficultas III. An in quacumque ætate malitia prævenit, valeant sponsalia, ut si via ordinaria, vel per miraculum accelereturus usus rationis longe ante septennium: vel necessarium sit, una cum rationis usu ætatem septennio proximam esse. Aliqui censet, una cum usu rationis exigi ætatem septennio proximam, nec sufficere usum rationis antea habitum. Prob. 1. quia ideo jus præscripsit septennium completum, ut id exigatur, vel saltem, quod moraliter potest dici, septennium, quod est ætas septennio proxima 2. Quia in matrimonio non satis est, ut malitia suppleat ætatem id est, ut potentia generativa reperiatur ante pubertatem, sed ultra requiritur discretio, & prudentia requisita ad conjugalem consensum: ut constat ex *cap. finali, de desponf. impub.* ubi hæc malitia nuncupatur prudentia, & ex *c. Continebatur, eod. tit.* ubi textus ponderat copulam cum ætate pubertati proxima, ut matrimonium ante pubertatem initum valeat: ergo similiter in sponsalibus non satis erit usus rationis quicumque, sed talis qualis septennio, vel proxime advenit. Pro hac sententia videntur ex Theologis *D. Th. D. Ant. Ledef. Bart. a Ledef. Lud. Lop. Vega citati n. 9. Victor. sum. de matr. n. 284. Veracr. 1. p. Spec. a. 16. vers. Primo sponsalia,* & ex Jurisperitis *Gloss. 30. qu. 2. in sum. Verb. Sponsal. Goffr. sum. t. de sponf. num. 11. Innoc. A. Card. Turrecr. Silv. Tabiena, Garier. Perez citati eod. nu. 9. lex fin. t. 1. p. 4.* ubi omnes hi dicunt malitia supplere ætatem, quando puer est septennio proximus: & tenet expresse *Enriq. l. 11. de matr. c. 13. nu. 9. Petr. de Ledesm. de matr. q. 43. a. 2. dub. 2.* Non tamen convenit inter hos Doct. quando dicatur infans septennio proximus. Quidam enim contingere asserunt, quando deficit semestre. Sic *Innoc. c. Juvenis, init. de sponf.* & *ibi Jo: Andr. n. 9. Ant. n. 6. Anchar. n. 4. Præpos. n. 7.* Melius tamen ali sentiunt hoc prudentis arbitrio remittendum esse: in quibusdam enim citius, in aliis vero tardius accelerat. Sic *D. Thom. D. Ant. Turrecrem. Sotus, Lud. Lop. fol. 1040. col. 1. Barth. a Ledef. f. 1241. Petr. de Ledesm. Enriquez, Perez n. 9. allegati*: idem *Goffr. sum. t. de sponf. impub. n. 5. Covar. clem. Si furiosus, 3. p. init. num. 5.*

14 Probabilius tamen est, valida esse sponsalia in quacumque ætate contracta, si via ordinaria, vel miraculose usus rationis acceleretur. Prob. quia septennium non præscribitur, quasi id necessarium sit, sed quia ætate præsumit jus usum rationis advenire, ut diximus n. 9. 10. & 11. ergo si quacumque ætate ante septennium usus rationis adveniat, erunt vera sponsalia: non enim major est ratio de proximis septennio, vel multo minoribus, si eodem rationis usu gaudeant. Hanc sententiam tenet *Alex. de Nevo, cap. Juvenis, de sponf. n. 19.* ubi ait si constet de prudentia pueri 6. ætatis anno valere sponsalia: & *A. Gabr. tom. 2. comm. in mea edit. l. 17. f. 312. verb. Sponsalia*, ubi dicit esse comm. sent. valere sponsalia quadriennio contracta, si adsit rationis usus. Idem tenent aliqui, ut refert *Petr. de Ledesm. de matrim. quæst. 43. art. 2. dub. 2.* & ipse dicit eam esse probabilem.

Ad 1. argum. negatur antec. sed ideo id factum est, quia communiter tunc advenit rationis usus. Ad 2. dico disparem esse rationem, nam matrim. semel contractum, indissolubile est, & ideo ultra potentiam generandi requiritur discretio, & prudentia: sponsalia autem ab impuberibus contracta, solubilia sunt, si alter pubertatem adeptus reclamat: & ideo nil mirum est, si ad ea contrahenda qualiscumque usus rationis sufficiat.

S U M M A R I U M.

An sufficiat is usus rationis ante septennium, qui satis est, ut puer delinquat lethaliter, opinio negativa, num. 15.
2 Verior affirmans, 16.

15 D Ifficultas IV. An sufficiat rationis usus ante septennium ad sponsalia contrahenda, qui satis est, ut puer ille possit lethaliter delinquere? Aliqui negant. Sic *D. Th. 4. d. 27. qu. 2. art. 2. ad 2. Lud. Lop. 2. p. instr. cap. 37. de matr. f. 1039. Petr. de Ledesm. de matr. q. 43. ar. 2. dub. 1. Enr q. l. 11. de matr. c. 13. nu. 9.* Probat *D. Th.* quia ad delictum lethale satis est advertentia præsentis mali, nec aliqua futurorum providentia desideratur: ad sponsalia tamen, cum sit obligatio ad futurum, & perpetuum statum, requiritur etiam futurorum providentia.

16 His non obstantibus probabilius credo sufficere eum usum rationis, qui ad culpam lethalem satis est. Probatur quia is usus rationis satis est ad obligandum se per votum solemne ordinis sacri, quod tamen est perpetuum, & per votum simplex religionis, quæ est obligatio status perpetui, & major quam sponsalium, quia votum annexum ordini sacro, nullo modo solvi potest, nisi per dispensationem Pontificiam: votum etiam illud religionis indiget eadem dispensatione, vel paterna irritatione, nec potest propria pueri voluntate dissolvi: at sponsalia sola pueri voluntate puberis facti, dirimi possunt. 2. Prob. quia si ea futurorum providentia, quam postulat prior sent. desideraretur: incaute præscripsum esset septennii tempus, ea enim tenerrima ætate præsentium non habet puer providentiam, nedum futurorum: & vix eo rationis usu gaudet, ut capax sit lethalis culpæ. Pro hac sent. sunt ceteri DD. allegati n. 9. absolute docentes, usu rationis præveniente, posse sponsalia contrahi ante septennium.

D I S P U T A T I O XVII.

Utrum culpa sit sponsalia, aut matrimonium ante legitimam ætatem contrahere?

S U M M A R I U M.

Quæ sit dubitandi ratio, & *an c. 2. de despon. impub. contineat præceptum, num. 1.*
An sit culpa ante pubertatem sponsalia contrahere, opinio affirmans, 2.
2. Opinio affirmans, esse culpam ante septennium contrahere, 3.
3. Sententia verior non esse culpam, & *explicatur junctio n. 6. c. 2. de desponf. impub. n. 4.*

An sit mort. matrimonium ante legitimam ætatem celebrare, 1. opinio affirmans, 5.
Verior opinio negans, 6.
Recedendum est a propria verb. significatione, ut juris correctio vitetur, 7.

D Isputationis hujus difficultas versatur circa intellectum *c. 2. de desponf. impub.* ibi, *Districtius inhibemus: ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem canonibus determinatam non pervenerint, conjungantur: nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis conjunctio toleretur.* Quod si quis dicat hæc verba minime præceptum continere, ut sentit *Joan. Andr. ibi n. 1.* aberrat profecto, quia textus dicit, *districtius inhibemus:* & ex doctrina *Archid. c. Interdixit, 32. d.* in omni prohibitione continetur præceptum, & gravibus verbis utitur Pontifex: quare merito *Hostiensis ibi, initio,* & *Alexand. de Nevo n. 2.* dicunt non esse leve contravenire: quare esse præceptum obligans ad mortale docent *Palud. 4. d. 28. q. 2. a. 1. n. 9.* & *10. Rosella Matrimonium 2. n. 6. Ang. matrimonium impedim. 16. n. 7. Silv. matrimonium 5. q. 6.* & *ver. Sponsalia qu. 1. d. 1. Tabiena matrimonium 2. q. 6. n. 7. Navar. sum. Hisp. c. 22. nu. 31. Enriquez l. 11. de matr. cap. 13. nu. 13. Petr. de Ledesm. de matrim. q. 43. a. 2. dub. 3.* Est igitur difficultas, an præceptum hoc de sponsalibus, vel matrim. intelligatur. Prius agemus de sponsalibus: deinde autem de matrim.

Dubitatur ergo, an textus intelligatur de sponsalibus, triplex est sent. I. intelligi de sponsalibus, & prohiberi non tantum ante septennium, sed etiam ante pubertatem. Et ratio prohibitionis est, ne contra bonum commune matrimonia impediantur, quando enim uterque, vel alter est impubes, oritur publica honestas, & facile puberes affecti ab eis resiliunt, impediturque, ne possint eorum consanguineis matrimonio copulari: & ex tali dissolutione discordiæ, rixæque oriuntur. Sic *Gloss. d. cap. 2. verb. Conjungantur, Host. ibi, super eodem verbo, Joan. And. n. 3. Card. ibi, ad finem, Anton. n. 7. Alex. de Nevo n. 10. Rosella matrimonium 2. n. 6.* & clarius *verb. Jejunium n. 3. Sil. matrimonium 5. q. 6.* & *verb. Sponsalia q. 3. d. 1.* ubi aliquantulum moderatur hanc sent. dicit enim intelligi de sponsalibus non motu proprio, sed aliorum persuasione contractis ante pubertatem: & dicunt *Rosella,* & *Silv.* culpam hanc esse lethalem.

II. Sent. intelligi hunc textum de sponsalibus contractis ante septennium. Prob. quia textus dicit *ante ætatem canonibus determinatam* quæ septennii est. Sic *Innoc. eod. cap. 2. Sotus 4. d. 27. q. 2. a. 2. ad 1.* Idem docent addentes esse peccatum mortale tunc contrahere sponsalia, absque legitima causa, & Episcopi licentia, *Navar. Enriq. Petr. de Ledesm. citati nu. 1.* quod explicat *Petr. de Ledesm.* pueros peccare mortaliter, si tunc habent rationis usum, & a fortiori consulentes, & inducentes eos ad contrahendum.

III. Sent. multo probabilior ait, textum non intelligi de sponsalibus, & sic nullo modo esse culpam lethalem contrahere sponsalia ante septennium. Et textum non intelligi de sponsalibus, docet *Pan. eod. c. 2. n. 5.* & *ibi Præpos. num. 2.* Et prob. quia textus dicit *non conjungantur*, at sponsalia non sunt proprie conjunctio, sed conjunctionis promissio, & cum res pœnalis, & prohibitoria sit, non est extendenda ultra proprium significatum. Quod autem non sit mortale, probatur, quia nulla irrogatur injuria tertiæ personæ, nec sacramento, cum sponsalia sacramentum minime sint: sic tenent aliqui Theologi, ut refert *Petr. de Ledesf. d. dub. 3.* idem *Manuel 1. to. sum. in 2. edit. c. 244. n. 2.* imo nec quidem venialem in hoc contractu invenio, cum nullo jure prohibeatur: & si pueri ante septennium rationis usu destituti sint, expertes sunt culpa, & nihil prorsus agunt, sed more pittaci verba proferunt: si autem usus rationis septennium præveniat, ea esset ætas canonibus præscripta ad sponsalia: ut late probavimus disp. præc. nu. 9. Quare non video, quo pacto jus prohibere potuerit sponsalia ante rationis usum contrahi.

Rursus de matr. urgentius est dubium. Quare aliqui censent, culpam esse lethalem illud ante legitimam ætatem inire. Prob. quia *is textus d. c. 2.* saltem de matr. loquitur, continentque præceptum obligans ad mort. ut ex multis probavi n. 1. Item, quia infertur sacramento injuria; redditur enim irritum ætatis defectus. Sic docent *Palud. Angel. Silv. Tabiena Navar. Petr. de Ledesm. Enriquez allegati n. 1. Manuel. 1. tom. summ. in 2. edit. cap. 244.* & addit *Petr. de Ledesm.* hoc verum esse, quamvis malitia præveniat ætatem: propter *dict. cap. 2.* prohibitionem. Moderantur tamen hanc sententiam, *Ang. Silvest. Palud. Tabiena Navar. Enriquez*, nisi ex Episcopi licentia, & justa interveniente causa matrimonium ante legitimam ætatem celebretur, ut habetur *d. c. 2.*

Mihi tamen hæc sent. certa non est, sed oppositam reputo valde probabilem, ne probabiliorem dicam. 1. quia a jure antiquo recedendum non est absque textu expresso, eo quod juris correctio est odiosa, & omnino vitanda, *l. Præcipimus, Cod. de appel.* quod adeo verum est, ut gratia vitandæ juris correctionis a propria verborum significatione recedendum sit, ut docent *Ant. cap. Cum dilectus, num. 15.* & *ibi Imol. nu. 12. de consuetud. Abb. cap. Cum olim fine, de sent.* & *re judica Felin. cap. Non potest eod. t. n. 8. vers. Limita dupliciter, Alex. cons. 85. n. 12. l. 4. Gozad. cons. 43. n. 2. Berofus c. Quoniam,*